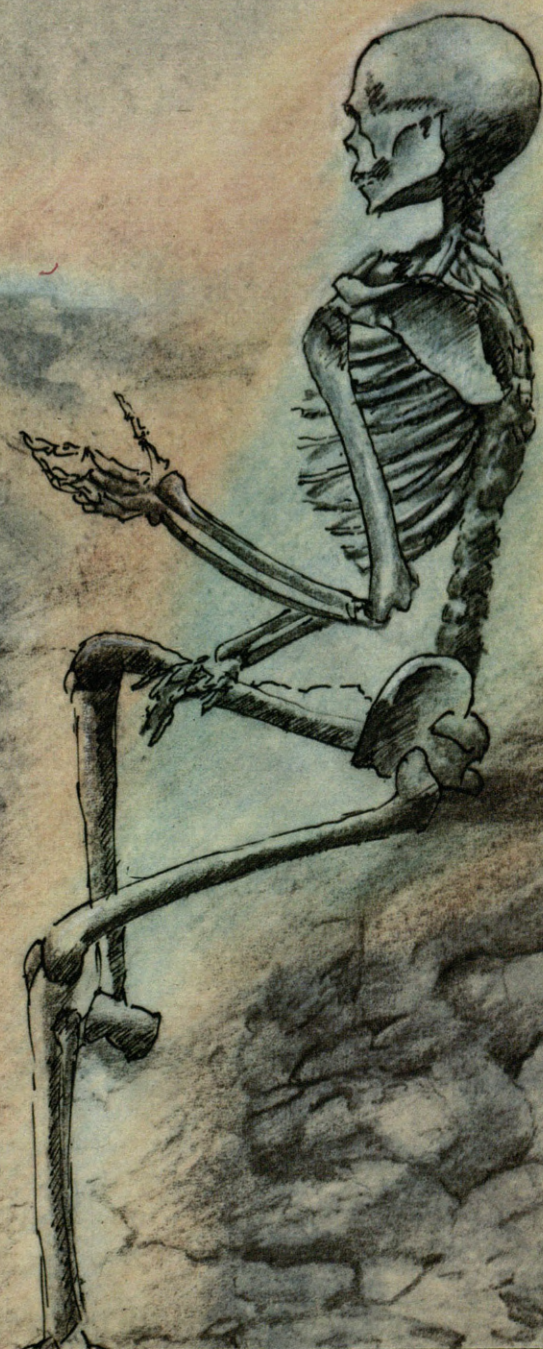

LEMONIZ

zeruko
ARGIA

1978-Otsaila-12-XI garren urtea 773 zenbakia 50 peza

hormazprayko

zeruko argiaren eranskina
hormastekaria

150 pezeta

editoriala

EZ, EZ, EZ

Behinola David txikiak Goliat erraldoia zerraldo lurrera bota zuen. Oraingoan ere beste David batek, David Alvarezek dardarizatu du beste erraldoi bat, Lemonizko zentral nuklearra.

Suge gorriak bezain gorrotagarriak bilakatu dira Euskal Herrian zentral nuklearrak. Hitzaldi-etan, mitinetan, bileretan, bertso saioetan, manifestazioetan eta agiritan erasotzen zaie kontra. Eta izan dute lehen martiria. Zentral nuklearren borroka berotzeko eta indartzeko sua da David Alvarezen odola. Zentral nuklearren kontrako astea eratuko da Bizkaian.

Nuklear zentralak itsasoko arraiantzat eta inguruan bizi den jendearentzat dituen arriskuez jabeturik eta beldurturik da euskaldungoa, Debako batzordeak egin istudio, lan eta bilerei esker, neurri haundi batean. Lemonizkoa, gainera, legez kanpo egin da, eta jendetza haundia bizi den lekuan.

Beste morrontzatik irtetzeko behar digutula zentral nuklearrak errepikatzen dute adminis-trazioko jaunek. Eta hain zuzen ere USAk bakarrik du horretarako behar den uranioa. Lehengo loturei gorapilo bat gehiago egiteko izan daiteke, beraz.

Bestalde zentral nuklearrak bizitze laburrekoak dira. Ez dira hain errentagarriak argindarra sortzeko. Baina plutonio sortzeko balio du: bonba atomikoa egiteko beharrezkoa dena. Euskal Herriako argindarra ala Espainiako bonba atomikoa egin nahi du zentral nuklearrekin gobernu-ak?

Energia beharrezkoa du Euskal Herriak. Besterengandik datorkion energiak are eta morroi-ago bihurtuko du. Baina nola sortutako energia? Herriak bero gaitzesten du energia nuklearra. Partidu politikoek herriaren gaitzespen-ohiua errepikatu dute.

Herriak energia eskatzen du, baina izadiarentzat eta gizadiarentzat arriskurik gutxien duen energia: energiari mesedegarriena, eta errentagarriena. Herriaren gogoa garbi dago.

Baina herriak istudioz baino gehiago senaz antzemanek, kalean oihuka eta sloganekin adierazten duen horri administrazioak erantzun behar dio. Eta ez slogan berberak errepikatuz. Soluzioak aurkituz eta eskainiz baizik. Egia esan herriaren indarrez bakarrik mugitu dira Diputa-zioak, orduan ere herrenak eta nagi.

Energia behar da. Baina zenbat eta nolakoa? Uraren eta ikatzarena gehitu behar al da? Lu-rarren beroaz eta eguzkiarenaz baliatu behar al dugu? Ala beste moduren batera sortu behar ote dugu energia? Ala nuklearra onhartu beste biderik ez ote dugu?

Nahitaez istudio sakona egin behar da. Alderdi politikoek ere beren hautabideak eskaini beharko dizkiote Herriari. Teknikoek eta politikoek bilatzen eta aurkitzen dituzten soluzioak herriak onhartu ala baztertu beharko ditu. Herriaren etorkizuna herriak bakarrik erabaki dezake.

ZERUKO ARGIA

Lehendakari:
Kaietana Ezeiza.

Zuzendari:
Gorka Reizabal.

Zuzendari-ordeko:
Pilar Iparragirre.

Erredakzioa:
Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi, Elixabete Garmendia, Ana Mari Lizarralde. **Bilbon:** Gorka Abad, Karlos Donoso, Iñigo Lamarka eta Jose-ba Sarrionaindia. **Iruinean:** Txema Larrea. **Ipa-rraldean:** Ermi Madariaga.

Idazleak:

L. A. Aranberri "Amatiño", Mikel Aizaga, Este-pan Aldamiz-Etxebarria, Alkiza, Aroslegi, Amun-sa, I. Bujanda, Bakaikoa, Lizarralde, Mikel Ugalde, Joxe Auzmendi, Jon Urrujolegi, Kepa Aulestia, Anjel Amigo, Bernardo Aizaga, Koldo Izagirre, Ramon Saizarbitoria, Ibon Sarasola, Jorja Cirera

Herrietako berri-emaleak:

Odile Kruzeta (Eibar), L. Baraizarra (Markina), Axari (Idiazabal), Idiakez (Deva), Alix Trueba (Karrantza), Eixetxukoak (Herrera), Sistiaganeko Pello (Lezo), M. Izeta (Baztan), Mendiaga (Ar-rasate), Ertxin-Harri (Zestoa), Murumendi (Beasain), Katozuri (Durango), Barrenetxea (Oizartzun), Anatsan (Azpeitia), Iñalurreta (Pasai Donibane), Uria (Hernani), Giro (Zaldibia), Mahasti (Erren-terria), Metal-Iburri (Lazkao), Azpiroz (Berastegi).

Marrakzi eta diseinuak: Olariaga, Larrarte, Aleman, Tororo, Karlos Valverde, Juanba Bera-sategi eta Mikel Plazaola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena eta Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio S. L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak. Burlada, Kale Nagusia, 50-1. Donostia, Okendo 22. Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO - Ibaeta - Donostia
D. L.: 80 - 1963

HARPID E SARIA:

Barruan	1600	ptz.
Korreo batasuneko herrietan	1800	ptz.
Atzerrietako beste herrietan	2100	ptz.
Airez	3200	ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	50	ptz.

irakurleak mintzo

EZ DUGU ORAINO IRABAZI

Ipar Euskadiko bi abertzale gara, aspalditik zuei idazteko asmoa genuen: Hego Euskadin, gaurko egoera Euskadi osoaren etorkizunarendako deiziboa iduritzen zauku.

Franco hil eta gero, pulliki, pulliki sasi demokrazia ekarri dizuete. Zergatik sasi? Denek dakizuen, demokraziaren izenean Francoren garaian baino jende gehiago balaz erori baita, Francoren garaian bezala tortura, "egurra", zaurituak, presoak, atzerriatuak ea. Faxismoari aurpegi berri bat eman diote Suarezek eta bere kideek. Baina herriak ikusi du deusik ez dela aldatu. Bi urtetan zehar, haren semeen askatasunarentzat jendea kale-
rat irten da, "Presoak Kalera" oihukatuz, herri guztietan batzarreak, manifestapenak antolatuz. Garai honetan esperantza handi bat eman diguzue. Baina Gobernu ari zen (eta orain ere ari da) sasi demokrazia sartzen: esku batez hiltzen eta bertzeaz demokra-

tizatzen (alderdi batzuen legalizapena, bat banazka presoen libertatea, hauteskundeak...). Argi eta garbi da herria dela hori lortu duena. Baina ere argi eta garbi etsaia ez dela asto bat: abertzale ez diren alderdiak laguntzen ditu, Euskadiren alde borrokatzen dutenak baztertze.

Arriskugarriena guretzako da joko politiko berezi batetan sartzen ari zaretela. Joko politiko hori demokrazia deitzen dute jende batzuek. Nola ageri da? Hauteskundeetan parlamentariak, nahiz ala ez, Euskadiko etorkizunaren egiteko eskubidea eman diezue. Hori da demokrazia: jende batzuk gure geroa egiten gure edo bertze erraiteko gisa batez, HERRIA BAZTERTUA GELDITZEN DA. Politiko gizonak dena erabakitzen dute, greba edo manifestapenak egiteko deia zabalitzen dute eta Herriak segitzen ditu ardiek artzaina segitzen duten bezala. Biziki ongi eza gutzen dugu hori hola baita

Franzes estatuan. Herriak ez du bere geroa eskuetan hartzen. Hori gertatuko balitzazue galduak izanen lirateke gure esperantzak.

Aurreautonomikoak Nafarroaren arazoa gogorrago egin du. Orain Nafarroari Euskadin egoiteko eskubidea emaiten ez diotene, sekulan ez dute onhartuko Euskadin zazpi gara. Orain, autonomia eta autonomia bakarrik eskatzen dutenek ez dute sekulan borrokatuko Euskadi batu baten alde. Autonomiarekin bukatze bat bezala deusik ez da lortu izanen Ipar Euskadirendako. Ez dugu nahi ahantzi gaitzaten. Gure hiru probintzietan abertzalismoa ari da sortzen: euskarazko klaseak, ikastolak, antzerkiak, kantaldiak, artzainen borroka, laborari tipijena (Lasa, Orsanko, Iholdi, "Sagaspia" eta abar), langabeziaren kontratoa, hemen lan eta bizitzearen aldekoa. Oraindik ez da herri guztien mobilizaziorik izan baina bide ona hartu dugu. Orain

jendea hasten da "bestalderat" so egin. Horregatik hain inportanta zauku hego euskadiko egoera: denak ala inor ez, zaziak ala ezer ez.

Ez diogu nehoi egiteko manera bat inposatu nahi gure eritzia eta gure "demokraziaren" esperentzia argitaratu baidizik. Iruñeako gertakizunaren ondotik, Zeruko Argian irakurri genuena arrunt grabea zitzaukun (770.zenbakitik): "Eta eguneroko biziak nahiko lasai jarraitu du. Geldaldi batzuetan eta zenbait manifestazio salbu, bi lagun hauen hilketak ez du parteko erantzunik sortu Euskal Herrian. Triste da, baina hala gertatu da. Nork du errua? Nabaria da "demokrazia" giroan sarturik gaude-la". Ba dirudi Autonomiaren aldeko Gestorak muntatzen ari direla, gure ustez horrela segitu behar da, irabazteko.

Arazuriko lau ehun mila jendeak eta haien mezuak pentsarazten daukute behar bada pesimistak gara. HOBE.

Ipar Euskadiko bi abertzale

besteena

PUNTO Y HORAREN 73. zenbakiko Editorialetik: "Cuando la palabra "nacionalidad" en el borrador constitucional es blanco de andanadas verbales, encubriendo la cuestión real de fondo: que existen, han existido y existirán en el Estado; las fuerzas políticas guipuzcoanas deciden luchar conjuntamente sólo contra una de las múltiples violencias que asolan Euskadi. Es un parcial cobertor de la tesis de fondo de la actual política general de Euskal Herria. ¿No es violencia la fuga de capitales que está agitando el paro laboral? ¿No es violencia la ausencia de respeto de los Derechos del Hombre? ¿No es violencia la prohibición de manifestaciones? ¿No es violencia obligar al pacto y al consenso? Violencia es que la prensa no pueda decir que es violencia, porque se le acalla con otra violencia. Sin

fareseismos para desahogar malos humores y antagonismos de partidos.

A pesar del fondo que conllevan estos argumentos que se plasmarán en la constitución, los grupos políticos hacen política dispensadora, de picoteo de flor en flor. ¿A quién habrá que agradecer tanto "amateurismo"? Está claro que sólo sabe hacer política la derecha".

HERRIAREN 1431. zenbakitik: "Funtsean, kontseilu jeneralean, frangotan ezagun da badirela muga batzu, politika alderdinez bestalde. Badira Euskaldunak eta Biarnesak; badira ere, eta hau gehiago baizik ez da menturaz ageri, hiritarrak eta baserri-aldekoak. Batzuetan iduri hiritarrek behar dituztela (edo nahi dituztela denak irentsi. Baserriarrek ez ditezela haatik sobera arrangura-

tu. Kantonamenduak gisa hartara mugatuak izanki eta, jende arau, baserriak badu hiriek baino kontseilari gehiago. Jende arauka xuxen xuxena ariz, beste itxuririk luke kontseilu jeneralak, eta eta ez litake segur baserriaren onetan...!

Euskaldun eta Biarnesen arteko auzia, horik besterik da oraino, eta ez da auzi samurrena, artetan (ikastolen gainetik konparazione) pizten balin bada ere Hauxe haatik erra izan zauku, ateraldi gogoetagarria: untsa pentsatu eta, Biarnesek luketela galdatu behar Euskaldunetarik berex jartzea, departamendua bi puskatan ezarririk. Euskaldun batzuk dutelarik hori galdatzen! Nork egin ote lezake tratu ona holako kasuan? Euskaldunek ala Biarnesek? Ala biek? Ala biek galtzale? Egun batez galde horieri ere beharko ihardespen bat eman".

ENBATAREN 492.zenbakitik: "Euskaldun asko baduelarik Parise edo Madrilerik buruz begiak xurituak, zer estatutu edo autonomia mota emanen diguten...bestek, ez dira oihartzen ere, ondorio handienak derakartzeten erabaki nagusiak ari dituztela hartzen berek.

Hizkuntzari buruzko erabakiak ditugu gogoan mementoan. Nahiz ez diren bakarrik.

Badirudi ezen gure mintzaira dugula gure ezagutgarri berezieta eta gudurako mementoan errexkeriaren eta efikaziaren (?) putzurat erortzen. Ez ahal du balio denek gogoan ditugun etsenpluak aipatzea. Beren xede eta karkula guztien gatik edin edo egiterat dohatzin itzuli-purdiak argi bagintza berdern...Bainan bego atzo edo edo heren egunekoa. Goazen gaurkoari.

herriko plaza

Aspalditik eta etengabeki errepikatzen digute lelo berbera; errealista hauk nahiko aspergarriak bihurtzen zaizkigu, egiaz, eta, hau ez dela aski, iraingileak bihurtzen zaizkigu ere bai. Ikusten denez "politika egitea, egun, parlamentarioen batzarreak onharturiko proiektua aurrera eramatea da", eta "politikarik egiten ez duten sektore guztiak klase agintarien zerbitzutan erortzen dira"... Agian, eta errealismo parlamentarioaren funtsa ongi ikertuz gero, sistema kapitalistaren joputzat agertzen zaizkigunak parlamentozaleak direla esan genezake, eta askatzaile eta iraultzaile den politika posible bakarra parlamentotik at egiten dena dela baieztatu beharko genuke.

Parlamentoak bizi ekonomiko eta politikoa- ren helburuak eta araudiak sortzen dituela sinestea inozokeria hutsa da; soilki iraultza edo botere hartze batetik sortua agertzen den parlamento berri batek sor dezake legalitate funtsezko berri bat. Eta hori gerta daiteke antzineko legetasuna oinharritzen zuen sistema bortxaz menderaturik izan zelako. Baina Mendebaleko Europan ezagutzen dugun demokrazia parlamentarioan hori ez da gertatzen: hemen sistema kapitalista eta sistema honen "bilakabide baketsua" egite ikuezin eta hilezkortzat emanak dau- de; edozein konstituzioak onhartu behar ditu oin- harritzko egite horik, eta po- sible den politika legal ba- karra sistema eta bilakabi- de hauen azalean egin dai- teke soilki.

Hau jakina da, eta zi- entzia politikaren ikerle moderno gehienek azpima-

politika posiblearen arte...

BELTZA

rratzen dute beren idatzie- tan. Oinharritzko egoera honi gainera diezaiogun zertxobait: hedapen eko- nomikoaren mentalitatea. Eta gaurko ekonomia ka- pitalistaren konplexitateak eraginda, parlamentuen eginkizuna are eta gehiago murriztu dela esan behar- ko da. Gure gizartean, eko- nomia- ren zuzenbidea mo- nopolioen eskutan dago; bilakabide ekonomikoaren ardatz nagusia (noski, lan- gile borrokak eta sistema- ren barne kontradizioek utzitako mugetan) mono- polioen interesek zehaz- ten dute. Gero, hau ema- nik dagoela eta, gober- nuek plan ekonomiko bat onhartzen dute: noski, lu- zaroko plan bat da (bost, hamar edo hamabost urte- ko planak, hain zuzen), na- hiko nahasia, hamaika tek- nikari, IBM eta beste la- guntzaileen bidez ikertuta. Hau egin eta gero, telebis- ta eta komunikabideen bi- dez herriari aurkezten zaio plan beharrezko eta mira- kulutsu hori. Eta opil osoa ia-ia egosirik dagonean, parlamentuaren aurrean eztabaidatzen da plan fa- matu hori. Gero eta gehi-

go, ekonomiaren konplexi- tatea eta ejekutiboaren in- dartzeari direlarik, parla- mentuek ezin dezakete erabakitakoa onhartu bai- zik, xehetasun batzu alda- tzen dituelarik aurpegia gordearren.

Eta egunen batetan oposizioak hauteskundeak irabazten baldin baditu, langileen bizi modua hobe- tu egingo du, demokra- zia baldintzek utzitako mugetan geldituko da, na- hiaz eta beharrez. Herri- ko bizimoduaren hobetze honen bidez, sistema ka- pitalista eramangarriago izango da, eta honela bere iraupena azkartuko da. Oposizio sozialistaren ga- raipena eta sindikato erre- formisten lorpenak siste- maren segurantzaren bal- bulak bezala funtziona- tzen ohi dira, jendeak bere bizimodu alienatua onhar- dezan.

Sistemaren legaltasu- naren barnean egiten den politika sistemaren euska- rri bat izan daiteke, eta sis- temaren zerbitzutan egiten ari den zerbait gertatzen da LEGALTASUNAREN BARNEAN EGITEN DEN POLITIKA, POLITI-

KA BAKARRA EDO PO- LITIKA NAGUSIA DELA BAIEZTATZEN DENE- AN; ongi dago legaltasuna- ren baliatzea, baina legal- tasunaren muga estuetan gure ekintza mugatzeak ez dakarkigu jarrera iraultzai- leen uztea baizik. Eman dezagun gure nazional as- katasunaren arazoa espai- nol legaltasunaren barnean konpondu behar dela; orain Konstituzio berri bat sasieztabaidatzen ari da. Gure parlamentariak egin dezakete nahi duten ko- misio, batzorde eta ikastal- de aina: alperrik. Duda iz- pirik gabe, konstituzioak Espaina erregional baten batasuna eta sistema kapi- talista "zibilizatu" baten ikuezintasuna onhartuko ditu, eta hau izango dira legalitatearen mugak. Hor- tik kanpokoek, jakin bada- kizue espetxe eta herbeste ezberdinen bidea; Zenbat neke eta lan holako "lor- pen" bat izateko! Helbu- ru iraultzaileak gaurkotzat jotzen ditugunok, ongi da- kigu politika egitearen ar- datz nagusia non dagoen: sistema defendatzen duen legaltasunaren at edo siste- maren legalitate baliatuz baina amoreman gabarik (eta hau posible da) sor- tzen ari garen kontrabote- reetan. Hauzo elkarreetan, langile batzarretan, alderdi eta talde politiko iraultzai- leen indarrean, inposatuko dizkiguten baldintza klan- destinetan borroka jarrai- tzeko posibilitate sikolo- giko eta teknikoan antola- ketan..., hor datza gure po- litika egitearen eginkizun nagusia. Hau egitekotan, guri dagozkigun libertate demokratikoen errespetoa inposatu egin genezake, eta iraultzaile helburueta- runtz zuzen ditzakegu gure nahikunde iraultzaileen tinkadurak.

Transportes **azkar** s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia,
Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid,
Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo,
Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

JOSE ZINKUNEGIREN
OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

aurrezki kutxa
ziurtasuna
eta geroa

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL
DE PAMPLONA

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

EOM

LANGILEEN
KOOPERATIBA
ELKARTEA

B/ Landeta, s/n Urrut. 812940 (3 hari)

AZPEITIA (Gipuzkoa)

soraluce

ERREMINTA - MAKINA KOOPERATIBA

APARTADO - 37 TELF. 761440-41 - 42 - 43

kirolzaleen
zerbitzutan

miner
donostia

☎ 41 22 72

zentral nuklearrik ez

JON URRUJULEGI

Azken urte hauetan puri-purian dago zentral nuklearren arazoa. Arazo hau benetan da larria eta gure orrialdetxo merezi duelakoan gaude.

Duela dozenerdi bat urte edo, Iberduerok Deban zentral nuklear bat jasotzeko asmoa zuela eta proiektuaren kontra, herriaren baitan, egundoko giroa mamitu zen. Giro honi esker, gai horretan eskolatuak ere, lanean hasi ziren eta zentralaren kontrako liburu eta dokumentu zenbait publikatu zituzten. Beren interes pertsonalak babesteko baino herriaren zerbitzutan lan egiteko gogo biziagoa zuten eta duten alkatete eta intelektualei esker, eta herriaren beraren borrokari esker, Debako zentral nuklearraren proiektua baztertua izan da. Euskal Herriari kalte izugarriak ekar diezazkiokeen zentral bat ez eraikitzea lortu da. Herriari zor zaion garaipen bat.

Beste asko bezala, gu ez gaude zentral nuklearren alde ez kontra. Energi iturri hau berez eta besterik gabe kondenagarria dela afirmatzeko, ez gara gu inortxo ere. Baina ziur dakiguna zera da: zentral nuklear batetan akzidente edo istripu bat gertatuz gero, hau da, radioaktibitateak inguruko lurraldeak hartuz gero, pertsonengan eman daitezkeen kalteak sinetsi ezinezkoak dira. Hau uka ezinezkoa da. Beraz, zergatik nahi du Iberduerok populazio hain ugaria duen lurralde batetan zentral bat eraikitzea?

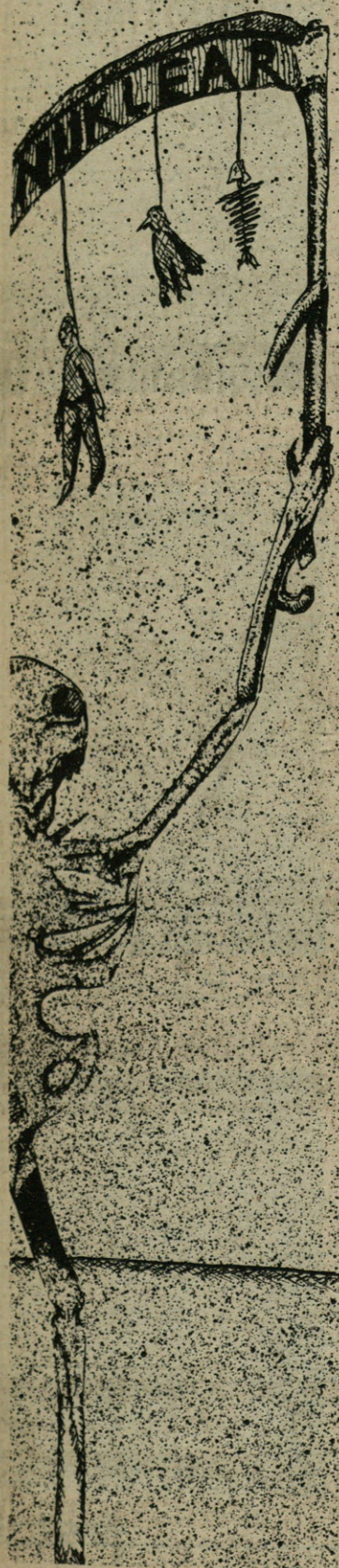
Iberduerok harrotu dituen arrazoi batzu, hauk izango lirateke: a) beste nonbait eginda baino diru koste ttipiagoa; b) istripurik ez gertatzeko seguritatea GUZTIZKOA dela eta kontra jartzea, herriaren ezjakintasuna dela eta c) azken aldian kaleratu duen arazoia, energiaren beharretarako Euskal Herriaren "independentzia".

Kontrako arrazoiak ugariak dirateke eta hona hemen batzu: a) horrelako proiektu batetan, diru kosteari LEHENTASUNA ematea oker bat da, aldrebeskeria bat alegia. Kontuagoan hartu behar da

koste soziala. Inor bizi ez den kostalde batetan egitea baino gutiago kostako litzateke Deban egitea, baina istripu bat gertatuz gero, koste soziala, pertsonen gorputzetan egingako kalteak, neurririk gabekoak lirateke; b) istripurik ez gertatzeko seguritatea GUZTIZKOA dela faltsua da. Presioko ontzia lehertzea omen litzateke istripurik gaitzena eta honen kontra emergentzi sistema bat asmatua omen dago, hots, E.C.C.S. ("Emergency Core Cooling System"). Baina mekanismo hau ez omen zen funtzionatzen hasi Idahon egindako esperimendu batetan. Zergatik pentsa Deban funtzionatuko lukela? c) zentral batek badu bijilantzi inguru bat eta arriskuren bat somatuz gero, bizidunen ebakua azioa egin beharra. Lege internazionalak, inguruan jenderik ez egotea eskatzen dute. Deba eta inguruko populazioa, berriz, oso ugaria da. d) itsasoan barrena ura berotuko luke, ehundaka familia arrantzale lanik gabe geratuz; e) Euskal Herria gerraren batetan nahastua aurkituko balitz, gure kontrako amenazo kostante bat izango litzateke etsaia- ren eskutan; f) zentral nuklearrei mundu osoan zaie bildurra eta Nobel sari asko izan dira kontra manifestatu direnak. Eta honela beste arrazoi asko eta asko.

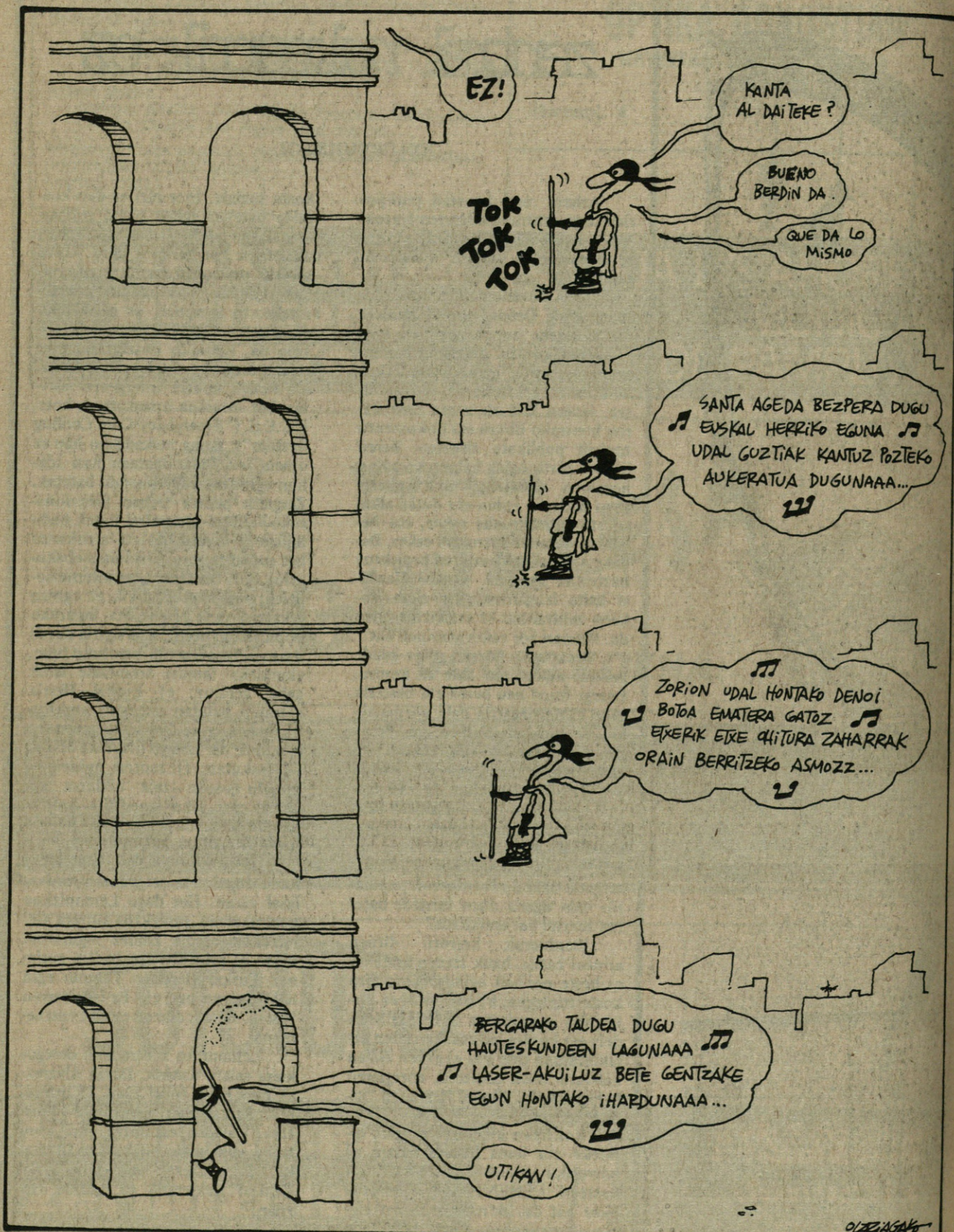
Debako proiektua baztertzea lortu dugula eta ez gaitzen, ordea, lasai etzan. Hor dago Lemonizkoa kostrukzioan, proiektua aurrera ateratzeko goardia zibilez inguratua. Beste bi proiektu ere badira gutienez Euskal Herrian: Tuteran egin nahi dutena bat, eta Ea-Ispasterren bestea. Beraz, arazoa ez da txantxetakoa.

Lemonizko zentralaren desegokiera salatu nahirik, David Alvarez-ek bere bizia eman zuen, 25 urterekin. Zentral hori errealitate bihurtzea, Daviden eskaintza gure kontrako salakuntza bilakatuko litzateke. Ez gaitzen ajolagabe izan. Zentral nuklearrik ez Euskal Herrian!

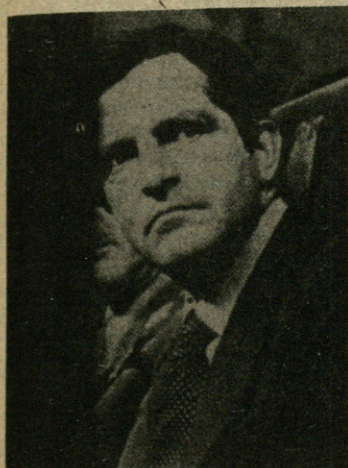
mozorrozko

prekontseilari maskaratua

saltzen-saltzen

KEPA AULESTIA

UCD "martxa". Euskadiko askatasunaren ibilaldia hertzetako bost puntu desberdinetatik Euskal Herriaren bihotzera abiatu bazen, UCDren "martxa" Estatu Espainiolaren bihotzetik hertzeetako herrialdeetara jotzen ari da. Orain dela denbora gutti arte udal hauteskundeak konstituzioaren aprobatazearen atzetik jarriak izango zirela ematen bazuen, sorpresa hutsa suposatu du UCDk hauteskundeetarako "martxa" eratzea.

PC eta PSOE, beste bi handiak, prestatzen hasi dira laisterka udal hauteskundeak erlojuaren aurkako karrera zoro honetan. PSOEren asmoak, hala eta guzti, urrutirago begiratzen dute: Gobernuaren makulua hartzea dute helburutzat. PCK, berriz, bere itxaropen guztiak Moncloako Tratoan zituen jarriak. Izaitez, PCK Moncloako Tratoa zuzentzeko instituzio bat beharrezkoa zela uste zuen, ejekutibo berri bat, beraz; ez da harritzekoa Gobernuaren berazuzentzen hasia Moncloako Trato hauk.

PCrentzat Moncloako Tratoan ezina dago, ez, egestura kontrasesan edo koiuntural egoeran. PCren ustez ezina horrek bi arrazoi ditu: eskubitarren indarrak eta PSOEren botere nahiak. Haien ustez ere PSOEek ez du nahi udal hauteskundeetarako kandidatura demokratikoak eta batuak aurkeztea. Honela, behartuak izango dira hauteskunde horietara bakarrik joaten, eta Andalucian behar bada Partido Socialis-

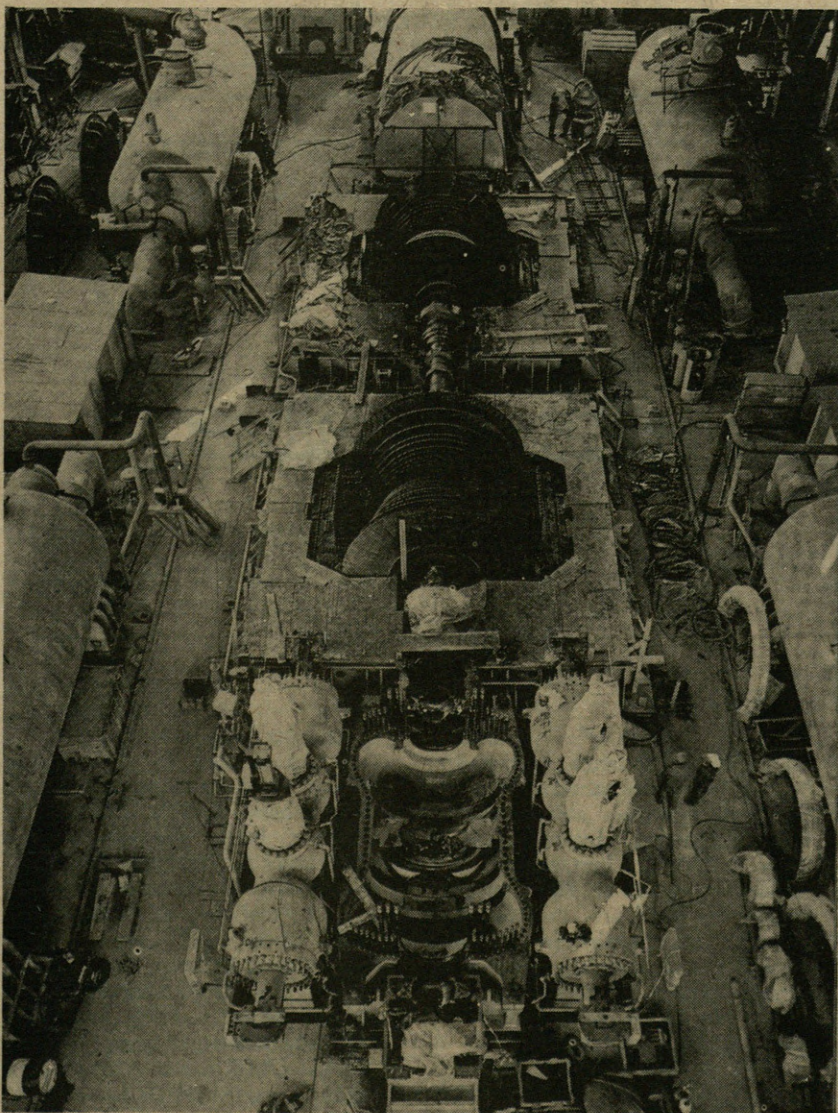
ta Andaluz delakoarekin.

Argi ikusten da PCEn eta PCiren eurokomunismoaren artean alde nabaria dagoela. PCEk ideia brillante batzuei kaleratu badiu, PCK indar bat erakutsi du betidanik. Moncloako Tratoaren ideia, borroka harmatuaren aurkako kanpainaren ideia, CCOO nola bultzatu etabar ideia brillante batzuei besterik ez dira. Gobernuarenganatzen diren baza batzuei. PSOE bere aldeetik Andaluciako aurreautonomiaren aurrean UCDk hartzen duen joeren aurka karraxika dabil, Rubial izango omen da Euskal Konseilu Orokorren lehendakaria.

Fenomenu guzti hauek Estatu mota eta sistema politiko mota berri bat eratzen dute. Sistema berri horretan Jesukristoren pasioaren bezala badaude Jainko, Maria Magdalena eta plañidera batzuei ere; zentzu honetan alderdi bakoitzak paper bat betetzen du. Baina gauza hauen gainetik sistema berri honen helburua, eta bere barnean parte hartzen dutenen helburua saltzea da, eta kasu honetan errebararik gabe.

Saltzen dira ideologiak, programak, e.a. Eta beti gero erosketan, PCK negar egiten du besteen farre-algaraden erdian; PSOE Gobernua erre eta gero Gobernu berbera hartzera abiatzen da; AP harplanteiatzen hasi da haren politika egiteko moduak; UCD "martxa" jarri da. Auskalo zer salduko diguten datorren astean.

ekonomiaren gorapena

Mendebaleko ekonomia kapitalismoaren historiako krisi zailetakoetatik irtetzen ari da. Joaten ari dira empresarien urte beltz eta ilun haik. Hemendik aurrera —beste urte edo urte t'erdian, behintzat— erreaktibazio ekonomikoa hasiko da eta horretarako gobernuak neurriak hartzen hasi dira.

Orain arte prezioak kontrolatzea —neurri batzuren barruan— eta langabezia, ahal zen moduan, handitu gahe edukitzea ziren gobernuaren helburu nagusiak. Hemendik aurrera, berriz, ekonomia hazitzen saiatuko dira horretarako politika ekonomiko egokiak erabiliz.

Gorapen honen froga bezala, Mendebaleko estatuetaiko produkzio industrialaren hazkuntza daukagu. Azken urte honetako produkzio industrial, iazko produkzioarekin batera jartzen badugu, igo egin da. Gorakadaa hau EE.BBetan izan da

gehiena nabaritu dena, ehuneko 15 izan delarik; beste estatu indartsuetan, Japonian edo Mendebaleko Alemanian bezala, ehuneko 3 edo 2 altxatu da. Hortik aparte, azken hiru hilabetetako hazkuntza, estatu indartsu guztietan, positiboa izan da, Australia eta Bretaina Handia salbuespen bakarrak izanez.

Produkzio industrial honen gorapenaren esplikazio bat, estatu batzuetako automobilen produkzioaren gorapena izan daiteke. Adibidez, iazko automobilen produkzioak orain arteko rekord guztiak hautsi ditu

Frantzia, Alemanian eta Japonian. Eta jakina automobilen industriak beste subsektore industrial asko herrestatzen ditu, eta hortik gertatu da hazkuntza industrial.

Halaz ere arazo grabeak agertu dira sektore honetan eta grabeenak derurgian eman dira. Mendebaleko estatuetaiko produkzio siderurgiko guztia ezin daiteke kontsumo munduan zehar eta beren produkzioa mugatu beharrean aurkitu dira beren estatuetaiko labe garaietan eta produkto honen inportazioak mozut. Azken puntu hau dela eta aduanetako zergak handitu egin dituzte, aitzaki bezala zenbait estatuen dumpinga erabiliz. Arlo honetan, Espainiak eta beste sei estatuko problemak dituzte zeren eta beren produkto siderurgikoak oso zail salduko baitira. Merkatu Batuko neurri honek osoki ukitzen dituztelako. Zer esanik ez, euskal siderurgiari buruz, Espainiako estatuetaiko produkzio handienetakoa hemen baitago eta neurri honek produkzioa asko jaitsiaraziko du, euskal ekonomia larraldia gehiago luzatuz.

Langabezia ere toki gehienetan estatu aurreratu guztietan—erortzen ari da, nahiz oraindik tasa dexenteak egon. Adibidez, Ipar Ameriketako ehuneko 6,4 langile lanik gabe aurkitzen dira oraindik, krisiak gogorrena jo zuenean ehuneko 8-9 izan zelarrik; halaz ere zifra hau erortzen ari da. Berdin ari da gertatzen Italian, Bretaina Handian eta Frantzian, nahiz oraindik miloia pasatua egon lanik gabe. Gertatuko ez dena zera da: orain dela hamar edo hoge urte ematen ziren langabezi tasa hain ttipiak ematea. Orduan ehuneko 2,5-3 izaten ziren eta orain ehuneko 4-5 gertatzen dago, nahiz ekonomia topean lanean ari.

Kontsumoko prezioak ere asko erori dira, aurreko urteetako neurrien erdira arte jaitsiaz. Bretaina Handiak, adibidez, 1975ean izan zuen inflazioa ehuneko 2 izan zen eta iazkoa ehuneko 12; Ipar Ameriketako ehuneko 7; Frantziak ehuneko 9 eta ehuneko hamarretik behera beste estatu gehinak. Halaz ere, nahiz inflazio gogor hura menperatzen hasia egon, inork ez du pentsatzen antzinan lortzen ziren tasa ttipiak lortzea, epe luze batetan behintzat.

Beraz, hemendik aurrera, hazkuntza ekonomikoa inflazioarekin eta langabeziarekin izatekoak gara, hazkuntza tasa horiek ere lehengoak baino ttipiagoak izango direlarik. Urte honetako aurreaneak diotenez, Merkatu Batuko hazkuntza tasa handiena Irlandak izango omen du, ehuneko 5 inguru eta beste estatu guztiak zifra horretatik urrutu ibiliko omen dira.

B. BAKAIKOA

bat batean

SOMORROSTRON, PETRONORREKOAK ZUTIK. Otsailaren 2an, Somorrostroko Petronor refinerriko 1200 langile, batzarrea egin ondoren obrak hartzea erabaki zuten, sarrerak eta irteerak kontrolatzeko piketeak eginez. Erabaki hau entpresak hartutako erabakiaren erantzuna izan zen. Hau da, zenbait geldialdigatik eta laneko errendimentu txikiarengatik, 8 eguneko zigorra ezarri die entpresak. Egia da langileek jokabide honetan egon zirela, baina noski arrazoiak bazituzten. Montajeko komenioa negoziatu arte, plataforma erreibindikaribito bat egitea erabaki zuten, hau entpresak onhartu zuen arte. Negozioaketa hasi behar zen egun berean eta bi ordu lehenago, Montajes entpresako hiru langile kalera bota zituen zuzendaritzak. Eta hemen hasi ziren iskanbilak, arrazoituak noski.

Krisis ekonomikoaren ondorioak aurrera jarraitzen dira eta hiru langile hauk izan dira azken biktimak. Gehiago etorriko dira, baina kasu honetan bezala, lanpostuetan jarraitzen direnen erantzunik gabe ez daitezela gelditu. Honela, plataforma negoziatzen hasi gabe daude patronalaren ukatzeagatik, 8 eguneko zigorra eta hiru langile gutxiagorekin. Langileek beren erantzuna argi eta garbi eman dute.

NAFARROAN GREBA OROKORRA. SU, LSB-USO, CCOO, UGT, LAB, CSUT eta CNT sindikatuek deiturik, hil honen 7an hasiko da greba orokorra, kaleratze guztien aurka eta konbenioen alde. "Eska dezakegun minimo batzuren alde borrokatu behar dugu" diote langileek, krisiaren larritasuna zenbaiterainokoa den kontziente direla adieraziz, eta solasaldiak izateko prest daudela azalduz. Baina patronalak ez badu erantzun minimo bat ematen, borrokan aurrera jarraituko dira. Azken urte hauetako gatazkaz soldata eta lan egoera hobetzea lortu da; orain lorpen hau ken ez diezazkien borrokatzera doaz.

**Por unos salarios
JUSTOS**

**No al pacto de la
MONCLOA**

No al PARO

HAUTESKUNDE SINDIKALAK, ESTATU MAILAN. Zenbait aldis aipatu dugu, Hauteskunde sindikalak, futbol ligaren tankera hartzen edo hartu dituztela. Euskadin noski, garbi ikusi dugu, baina gu ez gara salbuespen bat, estatu mailan, aurpegi berdina hartzeko bidean doaz. Sindikatu bakoitzak, bere burua jotzen du lehenengotaz, besteei era guztietako azpijokuak botaz.

Urtarrilaren azken astean hasi ziren estatu mailan hauteskunde sindikalak. Hauk onhartzeko ala ukatzeko eta Euskadin bezala, era guztietako argudioak erabili dira. Eta erresultaduetan, manipulazio edo azpijoku ugari bada goela dirudi. Lehenengo CC.OO. doala; ezetz, lehenengo UGT doala, etab. Bestetik inoiz entzun gabeko sindikatoak irten direla kalera, MOA, CTC, CTI, SAO, etab. Noski eta honekin ez gara ezagunen alde ala aurka jartzen baina sindikal burruka ez da duela sei hilabetekoa, eta sigla hauk gutxienez Euskadin guztiz ezezagunak dira. Gainera esaten dutenez, orain ospatzen ari diren hauteskunde hauk, probisionalak dira. 40 urte botoa eman gabe eta orain hileru urnetara bidean jarri nahi dituzte. Noski, honela denbora gehiago izango dute beren organismoak (kasu honetan bezala Gobernuaren sindikatuak) eratzeko eta indartzeko. Ia bada suertea izaten duten. Baina langileriari ez diogu horrelakorik desiratzen, beren zapalketa betikortzea besterik ez baitute egingo. Nork irabaziko dituen hauteskundeak? Burruka gehienez hiru sindikaturen artean dago eta batek edo besteak irabazi, berdintsu izango dela usate dugu, Moncloako Tratua erlijiosoentzat Biblia bezala bihurtu baitzaie.

XAN-EN LAGUNTZARAKO ELKARTEAK ondoko agiria bidali digu

"Abertzale militante politiko bat XAN (Jean Claude Marguirault) Eguberri geroztik giltzapeturik dago Baionako espetxean.

Abertzale sozialista taldeek galdaturik, XANen laguntzarako elkarte bat antolatu da.

Herri guztietako jendeek jakin behar dute Ipar Euskadin herriak jasaiten duen egoera bai politiko, bai ekonomiko, bai kultur mailan, herri bezala ez dela onetsia frantzes estatuaren aldetik. Ezagutza hori gabe, ezin lukete ulertu eta XAN lagundu.

Abertzale sozialisten borroka hau da: lurra izan dadin laborarientzat, lana izan dadin denentzat herrian bizitzeko, euskara izan dadin erakatsia eta giza maila guztietan erabilia, euskal herriak herri bezala bere etorkizunaren jabe eta moldatzaile izan dadin.

Eskaera hauetatik bihirik ez daukute onhartzeko: horiek, estatu kapitalistaren eta bertako burgeseriaren interesekin ezin uzartuak baitira. Herriak joaitea eta lan gabezia ez datoz suertez baina erabaki batzuren ondorioz; turisma hedatzen eta indartzen dute gero eta gehiago; lurra salgaitzat bakarrik hartzen dute salerosle diru goseak; euskara eta herri-jakintza ukatzen daukute eta bertze kultura bat sarrarazten daukute.

Giro honetan, aspalditik gure Herritasuna itotzeko agertzen dituzten asmo eta egitateak ikusiz, hemengo militante batzuek gogortasun bideak hautatu dituzte. Horien borrokaren helburuak eta abertzale sozialista mugimenduenak berak dira.

Euskal Herriaren borrokaren alde ari izan da XAN, horregatik berari laguntza ekarriko dio elkarteak eta euskal herri osoari errotik XANen alde jokatzeko galdatzen digu.

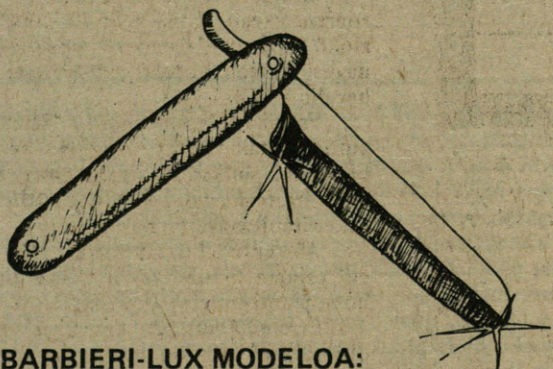
XAN espetxetik berehala ateratzea galdatzen dugu."

hoty!

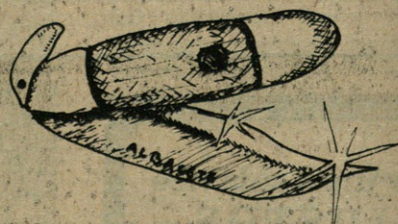
PROMOCIONES MUNDIALES

!EMAKUME!

bortxapen eta eraso boladaren aurrean PROMOCIONES MUNDIALEsek labaina aukera izugarria eskaintzen dizu zerorri defenda zaitez. Kalera zaitez nahi duzunean eta nahi duzun bezala!

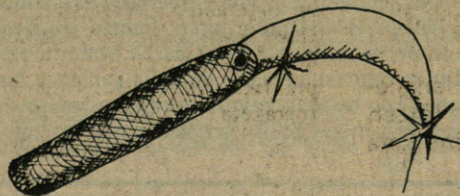

BARBIERI-LUX MODELOA: luxozko labaina estraplanoa, kolore askotako girten nakaratuak, toledon bertako zerra
275 pta.

AUTOTXAIRA MODELOA: betiko albazeteña, automatismoko teknika modernoan, kolore aukera haundia girtenetan.

200 pta.

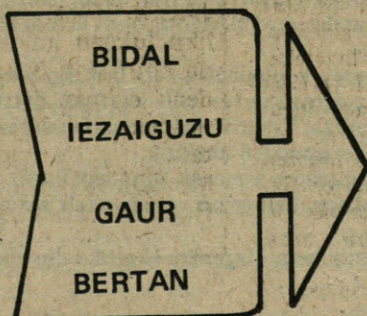
KAPADOZIA MODELOA: oso labaina efikaza, zerra bizkorra, erabilkera erraza.

175 pta.

DOHAN

GURE OPARIA: modelo hauetako bat erostean gomazko 10 txilibitu emango dizkizugu DOHAN, zure erasotzaileen artean banatzeko..

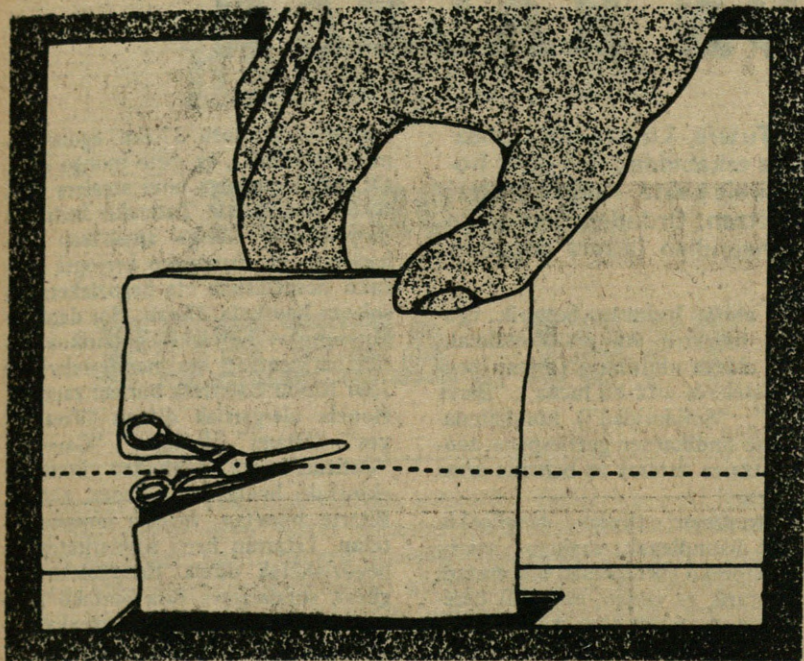

PROMOCIONES MUNDIALES

IZENA _____

HELBIDEA _____

MODELOA _____

BALANTZE AURREKOA

Hauteskundeek afiliatzeko korrente bat sorrerazi dutela langilegoaren artean dudarik ez dago. Agian aukeratze beharrari lotzen zaion ondorio logikoa dugu hau. Azken urteetako huts sindikala (sindikalarakunde hutsa) denbora guttitan ari da betetzen.

Euskal Herrian, UGT, ELA eta CCOO nagusi izateak ez gaitu harritu behar. Botoa emateko kriterioak, diferenteak izan dira, noski. Alde batetik iraganarena dugu. Adibidez, CCOOek duen historia, borrokalari bezala, zalantza gabe atraktibo bat da langile askorentzat.

Beste aldetik, ELAk langileria eskaintzen dion erresistentzi kuxak eragin handia sortzen du botoa emateko orduan. Hala ere, Euskadin fenomenotzat jo behar dugu ELAren arrakasta, nazio arazoaren garrantziarekiko lotzen delarik. UGTren hautatzea, PSOEn dependentziari lotzen zaio.

Argi dakusagu, botoa ematean,

ekainaren 15eko espektroa erreferentzi bat dela.

PNV botatu zutenek, ELAra jo dute oraingo honetan, eta PSOEkola, UGTri, jakina. Baina hemen zalantza bat agertzen zaigu. UCDez du sindikaturik. Orduan bere botoemateak zein sindikaturik eman? Hortik dabilen zurrumurruaren arabera ELA(a) Euskal Herrian gobernuak alderdiaren sindikatua bihurtuko litzateke. Gainera, Olarra famatua ELA(a) lagunduz omen dabilela entzun dugu-nean.

Maniobra, ongi ari zaio irtetzen gobernuari. Monikloako Tratua finkatzeko prest dauden sindikatuak irabazle direlako, hots, erreformismoak

garaitu duelako.

Baina, kontutan hartu behar dugu, uda bukaeran edo lehenxeago, gobernuak, lege sindikal bat argitarako duela; lege horren arabera beste hauteskunde batzuek ospatuko bide dira.

Noski, ordurako, UCDez bere sindikatua eratuta ukanen du, oraingoei aurre egiteko, eta langilegoaren artean bere espazioa ukateko.

Gainera, egun bezalako krisis egoera batetan, sindikatoen operatibitatea eta triumfalismoa, dudatan jarri behar dugu. Beraz, aski probisionalak deritzat hauteskundeak.

Ematen ari den afiliazioa, defentsazko edo segurtatezko sindikalismoaren testuinguruan sartzen dela esango nuke. Jendeak, kideztan ez du sistema kapitalista gainditzeko nahirik.

Bestalde, UCDez ahulkeria herriaren artean ari da nabaritzen. Oposizioak alderdien menpeko sindikatuak nagusi izateak buruko mina eman behar dio UCDei.

Fabrika handienetan, zeinetan autoeraketak indar handia hartua baitzuen, sindikato erreformistak garaile irteteak desesperantza sortu du ezker iraultzailearen barnean.

Abstentzioa nahiko ttikia izan da, eta gainera, pasibotzat jo behar dugu, hots, planteiamentu politiko faltaz.

Errebokabilitatea, batzarreak egin ohi diren fabriketan zentral garaileek onhartua izan da, baina honetan ere, nik uste, ez dago sinismen handirik. Azkenik, esan behar dugu, Gobernuaren operazio honen bidez, Euskal Herrian zehar genuen hainbat fenomeno baterakoa, desagertzen ari zaigula. Deleatuen komiteak, maldaz behera doaz, eta beraiekin, azken urteotako praktika iraultzailea. Goian bego autoeraketa.

JOSU MUGURUZA

HOTS!

JALGI HADI metodoa erabiliko lukeen irakasle bat behar da apirilaren 3tik 8ra, Iparraldean egingo den ikastaldi batetarako. Interesaturik zaude tenok jo helbide honetara: MENDEBERRI taldea. 28, Rue Passemillon. BAIONA.

40 EGUN KALEAN

lazo abenduaren hogeita hamarrean Tuterá, Lizarra eta Iruñea-ko ostalaritzak huelgari ekin zion, soldata eskabideak, lan-ordu ho-beagoak eta komenio berri baten beharra zirela kausa. Komenio berri bat, hain zuzen, azkenekoa 1972.ekoa baitzen. Ordudanik bi gauza nabarmendu da, batez ere, entrepresari haundien jarrera gogorrak eta entrepresari haundien bakartatea.

Gaur faktore berri bat aipatu be-harko genuke: ez da beste langileen so-lidaritatea gertatu (laguntza ekonomi-koaz salbu). Arrazoin apur bat, behar-bada, zentral sindikalen burruka elek-toralean dateke. Oraino, inork ez bai-tu garbiki salatu Patronalaren eta poli-ziaren portaera, kasu batez, egia da UGTek komunikatu bat atera zuela bainan ez besterik. Lizarran, sindikatu batek hartu zuen hitza, bainan Patro-nalaren kondizioak, eta egindako az-ken Tratoa, otsailaren 2.ean, defendan-tzeko. CCOOetako jarrera hori ez zen

aurrera atera. Iruñean, bestetik, egu-neroko batzarre eta manifestaldiak, eguerdi aldean ohi dira ("Obrero escu-cha, hostelería está en lucha", "Bares boycott", "Solidaridad") kondiziona-tzen dute sindikatuen guttiespena, zen-baiti batzarre sistema ez baitzaio arras gustatzen.

Entrepresari ttipiek, langileekin galtzaile haundienak, oraingoz, salatu dute sektoreko entrepresari bilkuretara gonbidaturik ez izatea, eta, aldi bere-an, entrepresari handien gogortasuna. Hauek, berriaz, polizia lagun dutelarik

(hamabos atxilotu 27.ean, eguneroko manifestaldiak), ez dute inongo lehia-rik, iduriz, huelga honi amaiera eman-teko. Hor daude Tuterako bederatzi despedituak -huelga amaitzean urte hasieran- eta Iruñeko berrogei ingu-ruko despedituak eta negoziaketa eta solasen hausketa 27.ean. Hor dago ere Maysonave hoteleko egotzirikoa (bo-tila bat, antza), eta manifestalari bat Jose Ripoll Galarreta buruan zauritua. Honela ulergarriak ditugu "Tres Re-yes", "Miami" "Belagua", "Gaucho" "Delicias" eta zenbaiten kontrako ekintzak huelgan daudenen aldetik. Bitarte honetan, Iruñea impasse ba-tetan, Lizarran herri solidaritatea eta negoziaketak direla, Hospitaleko lan-gileak solidarizatu dira bertako kafe-tegi-ostalariekin, huelga luzexka ho-nen egunak aurreratuz doazelarik.

LANGILE TALDEAK izenpeturik honoko informazioa jaso dugu Iparraldetik:

Zer saltsetan jan nahi gaituzte?

Urtarrilaren 17an, Frantziako Nagusieriaren Kontseilu Nazionalak bere batzarre nagusia egin du. Ceyrac Jaunak hona zer erran duen:

"Pour surmonter les difficultés qui attendent l'économie française, un seul choix s'impose: L'offensive. Une croissance aussi élevée que possible sera le fruit de la reconversion industrielle et en même temps sera la condition. Le plan Barre a réussi sur un point: la progression des salaires s'est ralentie, ceci redonne confiance aux patrons qui optent pour la croissance dont la clé est non pas la consommation mais l'investissement. Une politique active de l'épargne incite les Français à investir dans les entreprises."

Gero, lanbideen problemetaz mintzatu dira eta proposamendu hauk egin dituzte:

-Nagusien zergak arindu.

-Eskulanean ari direnak hobeki ordaindu.

-Laneko kondizioak hobetu. Orain arte, beste Herrietarik etorri langileek egin lanak, Frantsesek berek obra ditzaten. Bestalde, Nagusiek nahi lukete "herriz kanpoko" langile horiek beren etxetara itzul daitezen. Hor-takotz, prima berezi bat emana izanen zaie. Oraiko ustez, 1985ean, 2 miliun izaiteko partez, miliun bat baizik ez da geldituko.

-Emazteri "diru laguntza" bat.

-Unibersitate, erakastetxe eta Nagusieriaren arteko "estekak" tinkatu...

-Lan gabezia direnentzat sistima berri bat lanbideen errexkiago hatxemateko.

Beti bezala eta aldi bat oraino, langileek pagatuko dugu Nagusien joko txarra. Oraikoan aski! Gure buruen al-txatzeko momentua etorria da! Iratzar gaitezen!

LANTEGIETAKO BERRI

BAIONAKO SUDERCO: Duela urte bat t'erdi eraikia izan den lantoki horrek atek hesten ditu, 45 langile kanpo-ra igorritz. Horren jabeak segurik sakelak ontsaxko bete ditu, lehenik diru laguntza erdietsiz (gure dirutik!) eta bi-garrenekorik, langileak ederki xurgatuz. Horrelako egintza sorjesak ezin dezakegu onart eta nagusi ohoin horiek gain gainetik kondenatzen ditugu. Langileak aldiz, hor daude... kopeta apal eta gogoak ilun... Ez genuen beste ba-harragorik!

DEPEX-ANGLET: 250 langile: horietarik 72k beren lana "galtzen" dute. Horko langileek, aspaldian, irabazi arrunt ttipia zuten, lehenik 32 oren eta gero 20 oren baizik astean ez zutelako egiten. Euskal Herriak desertu bat bilakatu behar ote du?

EUSKAL LANGILE BAT PRESO

Xan MARGIRAUT, euskal politiko militantea, Eguberriaz geroztik Baionako presondegian dago, Abertzale be-zala, Euskal Herria zerbitzatu nahi izan duelako...

haragiaren salmenta, FORPPA, 1977

Merezi al du zekorrak hazten aritzerik? Baserritar bati ferian galdera hau eginez gero, laster emango luke bere eritzia. Izan daiteke baietz ala ezetz; baina bolara horretan zekorrak tira gutxi baldin badauka, eta baserritarra, ikuiluan gizenbata dauzkan zekorrak ateratzeko, harakiñari eskainka baldin badabil, seguru ezetz esango dizula, eta berehalaxe emango dizu arrazoia. -Izan ere, zekorrak gorako pixkat egiten duen orduko, kanpotik ekartzen dute haragia, hemen-goari merke eusteko!!!

Arrazoi hori ganaduzale baten ahotik entzunda, ez nintzen bat ere harrituko. Oraingoan, ordea, FORPPA-k esan du.

Abenduaren azken aldera, haragi-tarako behiei buruz FORPPA-k egin-dako azterketa bat azaldu eta zabaldu da. Ondorio garbiak ateratzen ditu, gobernuak gogoan eduki behar litukeen ondorioak, baina baita eguneroko behiei jaten ematen ari den ganaduzaleak ere.

Azterketa horretan FORPPA-k Espainian, haragiaren salmentarako katean, zekorra bizirik erosi eta okela kilo banaka tablan saldu bitarte horretan, alegia, badago zerbait ondo ez dabilena. Komertzio ministroak ematen ditu ordenak, katearen hasieratik azkenera haragia gehiegi garesti ez dadin; baina alferrik.

Haragiaren merkatuan zer gertatzen den, hau da, zeinek zenbat jeneroa garesti erazten duen, garbi ikus dadin, FORPPA-ren eritiz lehenbizi egin behar litzatekeena, haragi konjelaturik ez partitzea da, ez kanpotik ekarritakorik, ez eta Espainian bertan sortua izanik ere, izoztu eta kamaretan jaso dagoenik. Izan ere, haragi konjelatua salgai jartzeko arrazoia, esan ohi denez, freskoa eta hiltzerria, gutxi eta garesti dagoela, da. Baina, gertatzen dena da, horrek ez duela ia batere tablan merkatu erazten; bai, ordea, zekorra bizirik ganaduzaleari pagatzerakoan.

Hortaz gainera FORPPA-k dio, (guk baserritarrok ere hala genion;

baina inork ez digu kasorik egin) ahalik eta barrengo merkatuan zenbat haragi dagoen, edo eta izan litekeen, ikusi arte, ez dadila atzerrian haragi-rik eros eta behikia gutxiago.

Azken 10 urteotan 1974.a izan da, kanpoko haragia gutxien ekarri zen urtea: 416 mila tonelada izan ziren Espainian bertan sortuak eta 14 mila kanpotik ekarriak. Pasa den urtean, 1977an, ordea, erregala eman baligute bezalatsu ekarri da berriz ere, kanpotik: 415 mila tonelada izan da bertan sortua eta beste 58 mila kanpotik ekarria.

Harrigarria da iazko urte horretan gertatu dena: jendeak, patrikatik arin zebilen nonbait eta, haragi gutxi erosten zuen. Hori dela eta Espainian bertan, hiltzerrian saldu ezin zena, izoztu eta kamaretan jasotzen ari ziren une berean, kanpotik haragia erosten aritu dira.

Espainia bertakoa FORPPA-k erosi eta jaso du. Uztailetik abendura bitartean, tablan gutxi saltzen zelako, 15.000 tonelada jaso omen ditu kamaretan, legeak agintzen diona eginez. Garai horretan bertan, CAT, kanpoan tratoak egiten eta haragia erosten ari izan da.

Nola gerta daiteke hori? Gobernuaren adar bat da CAT, komertzio ministroaren besoa dela esango genuke. Baita FORPPA ere, Nekazartzak ministroaren besoa. Bata baruan sobre dagoena bildu eta jasotzen ari den bitartean; bestea, eskas balego

bezalaxe, kanpoan erosten aritu da. Eta horrela, bertako eta kanpoko zekorren kanalak, kamaretan jaso dira, gu guztiok, kaletar eta baserritarrok, pagatzen ditugun kontribuziotatik ateratako diruarekin, kamaretan edukitzeak dituen gastuak, hilean milioiak, ordainduz.

Aitortu beharra dago Espainian haragiarekiko politika, ez buru eta ez anka, jokatzela dela. Beraz diputaduren batzuk, hitza aterako al dute, eta CAT alferrik gastatzen ari den milaka milioien kontu eskatuko al dute. Ea halakoren batetan jaleari mesederik ez, eta nekazariari eta ganaduzaleari kaltea bai, egiten dioten haragi, eta beste zenbait janari, saltzeko sistimak, aldatzen diren.

FORPPA-k bere informe horretan dioena ikusita joan den urtea, oso txarra izan da haragia produzitzen ari izan den ganaduzalearentzat.

Haragia tablan igoz joan da urtearen aurrenetik azkenera: 342 pezza

kiloa kanalean hasieran eta 367 pezza bukaeran. Ez da igotze haundia o/o7,3; baina horri erasten badiogu o/o12 merkatu egin zaiola ganaduzaleari, iaz baino ia o/o20 gehiago irabazi dute harakinek, aurreko urtean hainbat kilo saldu badute, behintzat.

Eta sistema garbi dago: jaleari gehiago kobratu ezin diotenean, ganaduzaleari gutxiago pagatu. Bitartean baserritarra, bizimodua, eskulana, pentsua, eta abar, garestitu zaizkionean, zekorra lehen baino merkeago eman beharrean. Gobernuak, berriz, kanpotik haragia ekartzen.

Hori, desgobernua ere bada.

JOSE ALKIZA

lanarenak

moncloakoa eta momentu sindikala

JUAN GARAYAR
CC.OO.

Langileen burrukak gaur, hiru ardatzen inguruan dabilta: lanpostuaren defentsa, soldata errebindikapenak eta entepresetan demokrazia sartzea. Ardatz hauk, egoera orokorraren barnean kokatzen dira, demokraziaren sendotzean eta krisis ekonomikoaren irtetzean.

CC.OO.entzat, Moncloako Tratoak, bi ardatz hauentzat irtenbideak ematen zituen: krisetik irteera progresibo bat eta demokraziaren sendapena. Han haxe ikusten zen: "Seguridad Social" delakoaren gestioetan, langileen parte hartzea entepresa publikoetan, enplegatuko bulego eta prezioen kontrola, frankismotik jasoriko erlazio laboralen aldatzea, etab...

Praktikan, trata izenpetu genuenetik, Patronalak eta Gobernuak, burruka baterakoi bat deklaratu digute. Hauek lortu nahi dutena hau da: hitzarmen hari benetako esanahia kentzea, sindikal politika atzerakoi bat bultzatzea, sindikatu demokratikoen papera ezerezte eta langileenganako soldaten politika galtzaile bat ezartzea. Duela gutxi, entepresario eta Lan Ministeritzako ordezkarien artean egindako bilera batean, kontsigna hau eman zuten: "hauteskunde sindikalen orokortzea moztea eta era berean Moncloako Tratoko akordioen ezartzea". Hau dena, neurri batzutan argi ikusten ari gara. Neurriak hauk dira:

—Langileen soldata osoaz, entepresaren informatze eza (soldaten taula, plus gehiago, seguritate sozial gehiago, extra gehiago, etab...). Hau da Moncloako Tratoren soldaten politikaren base osoa.

—Hauteskunde sindikalen dekretu zalantzarria, data gabe eta 465.000 entepresa baino gehiago — 6 langile baino gutxiago dituztenak — zokoratuaz. Ondoren atara dituzten zenbait izkributan, funtzionario, nekazariak, sanitariak ere zokoratu dituzte.

—Plantilei buruzko zalutasuna ezartzeko Lege proiektu bat.

—Entepresetako ekintza sindika-

lari buruzko lege proiektu bat. Hau guztiz atzeragarria da Hauteskunde Sindikalen dekretua gogoan hartzen badugu, batez ere, sindikatuak entepresan daukaten lekua onhartzen ez badute.

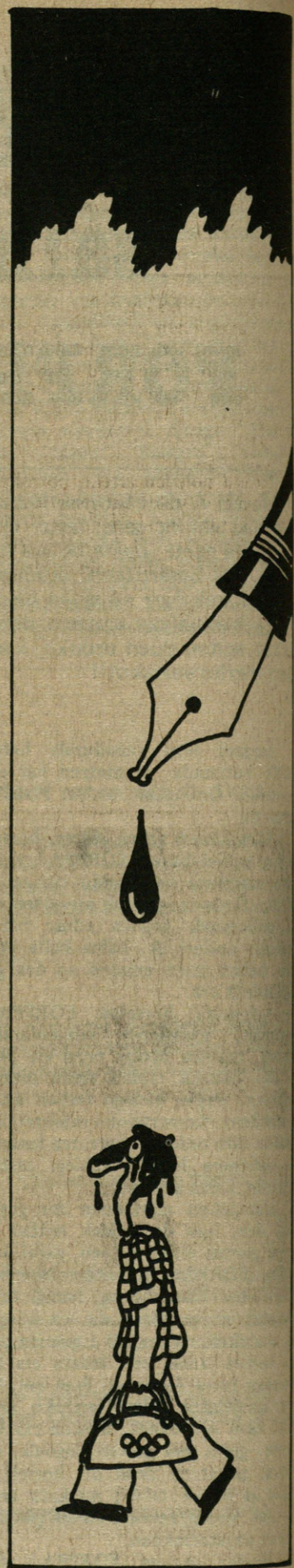
—Pentsionistei 30o/o igotzea. Hau ere guztiz kaltegarria da, bi puestetan zatitzen baitituzte.

—Amnistia Laborala eta patrimonio sindikalaren itzultzearen geraraztea.

—Sindikatu "horien" gehiagotzea. Honetarako AISSen aurrekontua (25.000 milioi pezeta), bere lokalak erabiliko dituzte. Honekin lortu nahi omen dutena haxe da: afiliatu gabe dauden langileei Gobernuak debaldeko zerbitzuak eskaintzea.

—Hauteskunde sindikalak, mugimendu handi eta gogor bat agertzen ari dira; proiektuen aurkako irabazte bat, Gobernuaren politikaren aurkako irabazte bat, kapitalaren zerbitzuan dagoela gero eta garbiago ikusten baitzaio. Bainan ez da aski.

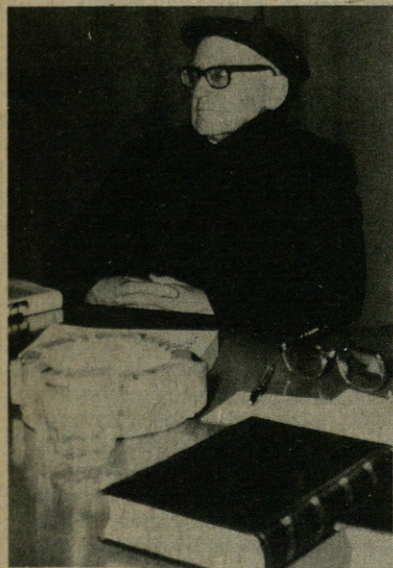
Mugimendu sindikalak, bere ekintza hedatu beharra du. Neurri honetan, gaur, mugimendu sindikaletaz hitzegitea, zerbait konkretutaz hitzegitea suposatzen du; zentral demokratikoetaz hitzegitea suposatzen du eta lehenbizikooz CC.OO.etaz. Otsailaren leko datuak aski argigarriak dira. Estatu mailan, CC.OO.ek 7.000 delegatu baino gehiago ditu (47o/o); UGT da 3.000 baino zertxobait gehiagokin (20o/o), estatuko langile zentraletan bigarren. Euskadin berriz CC.OO.ek (1.403 delegatu), ELA-STVk 1329 eta UGTk 1.107, hiru zentral garrantzitsuenak dira. CC.OO.entzat zalantza guztietatik kanpo dago etorkizuneko ekintza sindikala —Gobernua eta Patronalaren azp jokuen aurrean planifikatu beharra dago—, hauteskunde hauetan lortutako bi zutabeen gain ezarri ondoren bakarrik bilakatuko dela arrakasta osoz. Bi zutabeak hauk dira: Entepresetako Komite Bate-rakoiak, hauen eskubideak, garantiak eta ahalmenak bilakatu eta indartzea behar beharrezkoa da eta zentral demokratikoak, beren protagonismoa eta ekintza bate-rakoiak maila guztietan ezartzea pre-miazkoa da.

labur

MILA MILOI GALDUTA UHOLDEAREN ERAGINEZ. Nafarroako Herriberan mila milioien galerak izan dira Ebro hibiaik izan duen uholdearen indarrez. Buñuel, Cadreita, Castejón, Arguedas, Valtierra, Fustiñana, Cabanillas, Fontellas, Villafranca, e.a. herrietako lurraldeak ukituak izan dira. Nekazariak, UAGN-Nafarroako Nekazari eta Abeltzainen Batasuna— erakundearen bidez, Diputazio Foralari eskaera hau egin dizkio: “zona catastrófica” bezala kontsideratuak izatea, eta uza eta komunal lurraldeetan izan dituzten galerengatik indemnizazioak ematea. Diputazioak oraindik iaz izan zituzten galeren ordainketa bukatu gabe izanarren, oraingoan azterketa sakon eta lehenbaitleheneko bat egitekoa da, nekazariak eskatu dutena beharrezko den ala ez erabakitzeko...

MANIFESTALDIAK UGARITZEN.. Bai, batez ere larunbatean, manifestaldi ugari egon zen. Donostian bertan 2 manifestpenetarako deia egin zegoen. Bortxakeriaren aurkakoa: Egiako emakumeak antolatu eta 3.000 pertsona baino gehiago bildu ziren “contra los violadores juicios de mujeres” “ez, ez, ez bortxakeriarik ez”, “contra la agresión machista mujer unete”, e.a. ohi-katuz. Beranduago, eta Donostian bertan, amnistiaren aldeko manifestapen bat egitekoa zen, preso daudenen askatasuna eskatuz. Baina “ordenazaintza-ileek” gomazko piloten tiroz eraso zieten, eta horik aurrera manifestante eta polizien arteko borroka egon zen. Eibarren zentral nuklearren aurkako manifestaldi bat ospatu zen, trafikoa moztuz eta Iberdueroren ateak puskatuz. Bidebietako gertakizunen aurkakoa, La Pazeko bizilagunek eginik. Igandean, Erreterian hirigintza herrikoia eskatuz...Problema ugariak, manifestaldiak baina ugariago eta latzagoak.

JOXEMIEL BARANDIARANI OMENEZ. Otsailaren 3an, EUTGko paraninfoan, “Cultura Vasca” liburua aurkeztu zen eta Joxemieli-omenaldi bat egin zitzaion. Jose Antonio Artamendik eman zion hasiera, bere lan guztia esker-tuz. Ondoren, Jesus Altunaren agiri bat irakurri zen.

Eta erdian, alderdi politikoen saioak entzun ahal izan genituen. Txillar-degi, ANV eta ESBko ordezkari bezala; Juan Maria Bandrés, Euskadiko Ezkerra; Xabier Arzallus, PNV; Luis Haranburu, PCE; Enrique Mugica, PSOE eta Abel Muniategi ESEI. Batzuk euskaraz, —gutxienak— besteak erdaraz, euskararen, kulturaren eta autonomiaren gaurko egoeraz mintzatu ziren. Eta denetik zegoenez, denetik entzun behar izan zen. Jendeartean lasaitasun osoa zegoen baina sua saltarazi zuenik izan zen. Mugica Herzorgek bere alderdiaren ikuspegia agertu zuen euskarari buruz. Hau zioen: “Euskararen irakaskuntza, bitan zatitzen dugu: euskaldun eskualdeak, euskararen irakas-kintza beharrezkoa izango dena eta euskaldun ez diren eskualdeak. Hauetan herriko botereak euskara ikastea gogozko zaienak errespetatu egin beharko ditu, baina inori inposatu gabe...” hau entzutea, txistu soinuak gela guztian zabaldu ziren.

Bukaeran, Joxemielek ere berea bota zuen. Zioenez, han esandako gauza guztiekin inolaz ere ezin zitekeela bat etorri, baina alderdi politiko guztia* han egotea benetan eskertzen zuela esanez agurtu zituen. Benetan, alderdien propaganda egiteko, momentu eta leku egokiagoak badaudela uste dugu. Joxemiel eta bere lana ezagutu ondoren, politiko arazoa baino, urguitasunarena dela deritzagu.

ILLESCAS: 2 HERIOTZ ETA ZAKURREK ATXILOTUTAKO BAT. Jacinto Expósito Lopez eta Domingo Guio Alvarez tiroz hilak gertatu dira, guardia zibilaren eskutan ihes egin nahiean zebiltzanean. Ez zuten erori nahi berri-ro, eta bizia jarri dute jokoan. “Askatasuna ala hil” dio preso sozialen oihuak, baina oihu bat baino zerbait gehiago badela esaldi hori behin eta berriz erakutsi digute. Beraiekin zihoan Felipe Polo Guerra, nahiz eta honek guardia zibilaren ingurapenetik ihes egitea lortu denbora gutti-rako. Zakurrez baliaturi, harrapatu dute. Bizia salbatu, baina askatasunari agur egin beharrean aurkitu da. Egunkarietatik hartutako berriak dira. Azken denbora honetan “el Caso” aldizkariak irakurle gutti izan behar dituela deritzagu, hark eman izan dituen poli-zi informeak orain egunkari “serioetan” agertzen baitira. Preso sozialen, aurkako kanpaina orokor bat martxan dagoela dirudi. Edo, bestela, zergaitik hainbeste interes gaizkile batzu direla aitortzeko? Zergatik ez azaldu garbi jendea hil gabe atxilotu beha dutela? Zail xamarra dela dirudi, Martin Villa eta gobernuak nahi dutena: “Tratamos de que el ciudadano vea a la policía no como un enemigo, sino como un protector de sus derechos”.

napardiko egoera

Aitzinautonomia agerberria delarik halako sosegu lanbrotsua bide datorkigu. Gaur egun "Consejo General Vasco"-delakoa aitzinatuz doa. Nafarroak, hartan egon nahi badu bozketa baten bidez, eman beharko du baietza. Eta, orduen xoilik, izanen da "Consejo General Vasco"-delako horretan. Hala balitz, eta Udal Elezioneak baino lehen, bortz nafar parlamentari joanen zen "Consejo General" horretara. Udal Elezioneak pasa ondoren, hiru parlamentari eta hiru presuna, "Consejo Foral"-ak hautatuak, izanen bide dira Nafarroako ordezkariak gobernamolde horretan.

Hunengatik planteatua izan da azken bolada huntan foral antolamendueen demokratizatzea, akort datozelarik nafar indar guztiak, nahiz eta aitzinautonomiari buruzko pentsamoldeak desberdinak izan. Demokratizatzeak bi itxura du Nafarroan, bata barne-konposabidea, eta, bertzea, Diputazio eta Kontseilu Foral horren eginkizunak. Gaur egun, eta "Consejo Foral Administrativo"-delakoari gagozkiorik, berrogeita hamasei presunek osatzen dute. Hauetarik o/o 50 baino gehiago udaletxe frankisten ordezkariak eta gaineratikoak, kirol, kultural, ekonomikal, eta bertikalista erakundeetako ordezkariak. Diputazio Forala, berriz, zazpi diputatuez osatua dago, Merinalde bakoitzeko udalek deputatu bat hautatzen dutelarik, eta gehien populeztatuena (Iruinea eta Lizarra) bertze bi hautatzen dutelarik.

Instituzio hauen barne-konposabideaz arront gutti zehaztu da, nafar talde progresistak (denok UCD eta AFN salbu, beraz) Consejo Foral zabalago baten alde aldarrikatu direlarik. Alegia, hirurogeita hamar presunetz osatua, Merinalde bakoitzean proportzionalki hautatuak, hamazortzi urteik goragokoek hautatzen dutela ere, eta kontseilariak bizilagunen arabera aukeratzeko direla, presuna bat botu bat, beraz. Eginkizunei begira, gaurko Consejo Foral-delako kontsulta mailako bertzerik ez da. "Consejo Foral" berrian, benetako lege-emaila eta Diputazioaren kontrolatzaile izan daiteke.

Tenore huntan, Aitzinautonomia etabarrekoarena, pondu batek ematen dio indarra, Udal Elezioneen ondoren "Consejo Foral" horrek erabakiko bailuke "Consejo General Vasco"-delakoan Nafarroa "sartzea". Huntaz landara zenbaitek pentsatzen du ere Parlamento bideari bulkatzea Independentzia bideari ukatzea eta zentral aginteari eustea dela.

Bainan inork ukatu ez duena, zera da, gudu-aldi hunen alorra Nafarroa dela. Kolore guztietako alderdiek planteatu behar ukan dute Nafarroa arazo latza bezala, zenbaitek lehenbizikoz haien historian, erreallitate objektiboa ukatzeko edo eta eztabaidatzeko izan denean ere. Erreferenduma, kasu batez horixe bertzerik ez da. Mobilizapen hunengatik beharbada, Aitzinautonomiaren dekretu-legean lurraldeaz mintzatzen da. Eta hunengatik ere Gobernuak posibleztatu duen jarrera: "Consejo Foral" aren demokratizatzea. Bertze bidea Konstituzioko zirriborroaren 129. artikulua litzateke, hartan dioenez, ente autonomiko batetan sartzeko lurralde horren udalek erabaki beharko dute (hirutik bi proportzio batez eta udal horiek populazio probintzialaren erdia errepresentatzen dutelarik). Bada-gor bide zuzenena ere, bertze lekutan egin dena, parlamentari onetsi eta "Consejo General Vasco"-delakora joan. Bide hori burugabetua dago Nafarroan, parlamentari aldetik sei uzede-tarrak, bi psoekoak eta bata eajekoa

delakotz. Hiru bide horien artean, batek ematen dizkio posibilitate gehienak Nafarroari, instituzio foraleen demokratizatzea, alegia, eta bide hori ere hagitx zirtzila gertatzen da dituen ahulezia eta oztopoengatik.

Instituzio Foraleen demokratizatzeak bide astuna darama. Lehenbizi alderdi guztiak PSOEn uztarritik pasarazi (PSOEn proiektuan parlamentariak, beraiek xoilik, negoziatzen dute, eta "Consejo Foral"-delakoaren presidenteak berak aukeratzen du Diputazio osoa) PSOE, PCE eta EKA bakarrik gelditu direlarik Batzorde hune, PSOEko eta PNVEko parlamentariak negoziatzeko eta hiru alderdi horretako jendeak erizteko, negoziatzen du haren proiektua UCDeko parlamentariekin. Erdietiriko akordioa Amadeo Marcorengana, Diputazioarengana daramate. Eta Diputazioarekiko akordio batetara ailegatu denean eramaten da Madrila. Bainan ez du iduri oraingo Diputazio faxistak Nafar Parlamentariaren Asanbladarekin negoziatzeko prest asmoa ukanen duenik. Kasu horretan, ekaineko eleksioneek araberratu jendeak Diputazio Foral berria osatuko zuen. Nolabait hautatutako bideak (UCD-PSOE, -Consejo de Parlamentarios-Diputación Foral-Gobernua) garantizatzen digu lehenbiziko derrota, bainan aldi berean, UCDeo saiakera nahasgarrien kontrako bulkapena eta mobilizapenak ere.

Bertze urratsek ere galbidera garmatzate. Udal Eleksione gaitzak, hogeita bat urte ez duten boturik eman gabe, alkateak hautatzeko sistema maioritarioaz, botuak kontatzeko D'Hont lege famatuaren arabera. Eta halaz ere inportanteak oraingo errealtatea errelejtatzeko, garbiro ager dadin indarren koerlazioa Euskal Herrian, horrexegatik, hain zuzen, Konstituzioa Udal Hautaldiak baino lehenago jartzeko ideia. Nafarroan dituzkegun bertze eleksioneak, kontseilari foralak hautatzeko, demokratizatzearen fiasiri loturik daude. Baina duda izan gabe burruka bortitzena erreferendun horren kausaz datorkigu. UCD hasia da aspaldi. Hor dugu, bertzeren artean, "Nuestra Tierra" muntatzen ari den kazeta, hor dago ere euskal sinboloen kontrako gerra, "Diario de Navarra" ren kanpainaldi etengabea, neskaten biolazio-kanpaina, aunitz eta lotua eskuindar jendeari (biolazio-tenorean galdezka ea zergatik joaten ziren halako edo holako manifestapenara), polizaren izugarritzko kanpaina eta metodoak... Tentsioaldi gogorra somatzen da, bel-durraren taktika zaharkitu eta eza-gunak ere. Baina gaurko nafar herria ez da zenbaitek eskaintzen diguten trabucaire iduripena. Ez, inolaz ere: beharrik.

Zer dago Lemonizko zentralaren inguruan? Zer da IBERDUERO, zentral hori eraiki nahi duen enpresa hori? Nola dago industria nuklearra munduan zehar? Zer kalte erakar ditzake zentral nuklear bateko ezbeharrak?

Galdera hauei erantzuten dien lanak bildu ditugu aste honetan. Gaia oso zabala denez, hurrengoetan ere arazo horri loturiko artikulua eskainiko dizkizuegu.

zentral nuklearrei EZ!

Datorren hilabeterako uranioa gure artean izango dugunaren susmoa eta uda honetarako Lemonizko zentrala ezperimentalki martxan hasiko denaren kezka dugu. Segur aski hilabete honetan indar nuklearraren aurkako aste bat ospatuko da. Orain ala jadanik, inoiz ez.

Arrantza arrisku handian

Lemonizko erreaktoreek ekoizten duten beroaren ehuneko 30 bakarrik jasoko da; beste ehuneko 70 itsasoak jasoko du, zentralako zirkuitoa hoztuz. Energia pilo horrek itsasoko ura anormalki berotuko du, oreka ekologikoa zeharo aldatuz.

Itsasoko animaliak tenperatura jakin batetara daude ohituak, eta beren ingurumariaren aldakuntzak ondorio grabeak izango ditu. Arrain gehienak hil edo eta alde egin beharrean aurkitzen dira. Badira dorre hozgailu batzuk, kutsadura termiko hori ezerezteko, baina Iberduerok ez du jartzeko asmorik.

Bestetik, eraikitako erreaktore bakoitzak, absorzioko bonba sendo batzuren bidez, 40.000 ur litro hartu eta botako ditu. Arrain tiki gehienek, ehuneko 95eko proportzioan, ezin dituzte uraren mugimendu gogor horik jasan eta hil egiten dira.

Itsasoarentzat besteak bezain arriskugarria da kutsadura kimikoa. Zabor erradiaktiboa gehiagotu egiten dute arrainek, eta arraina jaten duenarentzat ondorio mortalak ukan ditzake. Tarragonako Vandelloso zentralaren esperientziak-Lemonizkoaren karakteristika berdintsuekin- problema hauk egiaztatzen dizkigu.

Etengabe mundua fotografiatzen duen satelite amerikano batek, zikin

arraro bat deskubritu zuen Vandelloso inguruan. Fitoplaktona-sistema ekologikoaren lehen elementua-erradiaktibitateak ukitu du; beraz, itsas espezie guztien kutsadura adierazten du.

Bistan da, Kantabriko itsasoa biziki afectatuko duela energia nuklearrak. Finisterre lurmuturretik hasi eta Bidasoa bitarteko arrantzale kofradia guztiak altxa dira zentralen aurka. Bestetik, eta Lemonizkoaz gainera, beste zentral gehiago eraikitzeko asmoa eta proiektua badago: Galiziako Xoven, Santanderko San Vicente de Barqueran eta Euskal Herriko Deba eta Ispazterren; honek, noski, arrantzaren problematika areagotu egiten du.

Lemonizkoarengatik Euskadi pikutara

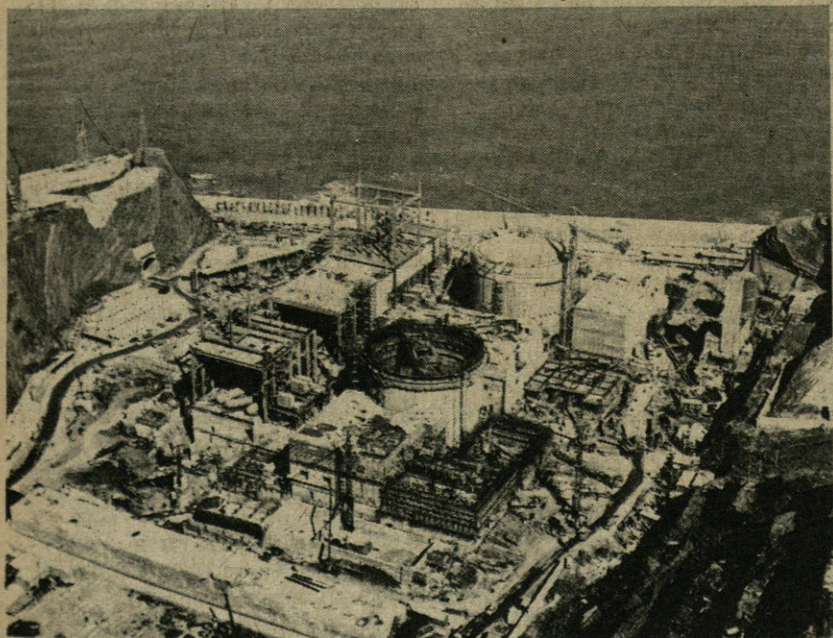
Gainera, zentralako tximiniak, gas erradiaktibo batzu kanporatuko ditu; horietako bat Iodo-131 dugu, eta hau tiroidesetan ezartzen da hazkuntza kontrolatuz; estroncio-96 delakoa ezurretan fijaszen da kalzioaren ordez, leuzemia erakarriz.

Uranioa tratatuz, plutonioa sortzen da. Elementu hau ez da naturak sortua eta guztietan kaltegarria da. Arnasaren bidez, plutoniozko milioiren batek millonesima alegia hartuz, biriketako kantzerrak salbagaizta sortzen du. Naranja baten tamainako plutoniozko pilota batek gizaki guztiak hil ditzake. Eta Lemonizek urtero plutoniozko 200 kg. sortuko ditu...

Botako dituen gasak lurraldearen itsasaren zaizkio, euria egiten badu batipat. Landareek, gasak zurrupatzear, mila bider gehiagoko erradiaktibitatea sor dezakete. Gainera, animaliak, landarea jaterakoan, areagotu egiten du erradiaktibitatea gehiagotu egiten du gure gorputzak, heredentziaz igortzen dena baita. Beraz daukakegun semeek Iberduerok erregalatutako erradiaktibitatea jasoko dute, ehunka bider areagoturik gainera.

Erradiaktibitateak erakartzen dituen gaitzak ezagunak dira: ume galtzea, esterilitasuna, mutazio genetikoa, kantzerrak, leuzemiak... Dena den, problemarik larriena, ondorioak luzarora agertzen direla da, denbora pasatzeak areagotzen duelarik.

Lemonizko zentralak, biziko den 20 urteetan, heriotza guti erakarriko du baina hurrengo mendea orain diogunaren, kantzerraren ugaritasuna edo

Uda honetarako Lemonizko zentrala ezperimentalki martxan hasiko denaren kezka dugu.

eta umegaltzea ez denean berri oportu-
nista bilakatuko alegia, testigu izango
da. Baina orduan berandu izango da
Iberduerori so egiteko. Gainera kantze-
rrak eta leuzemiak 15 edo 20 bat urte-
tako inkubaketa behar du; gaitz hori
hartzeko zorigaitza duen gizarajoa,
hortaz, Iberduerok zentrala itxiko lu-
keen momentuan, hemendik 20 bat ur-
tetara justu, hilgo litzateke. Berandue-
gi, noski...

Amerikar zentral nuklearren ingu-
ruetako herrietan eginko estadistikek
zera adierazten digute: leuzemiaz hil-
dakoak leku normaletan baino ehune-
ko 400 gehiago direla; halaber, ume-
galtzeak, umeen hilkortasuna eta kan-
tzerrak ikaragarritzko aldea dute leku
normalekin gonbaratuz gero.

Dena den, erradiaktibitatearen
ondorio guztiak ikustear daude orain-
dik, baina giza teknikaren ahalmena
zeharo geinezkatzen du. Energia nu-
klearraren programaketa egin zeneko
kantzer eta leuzemiaren arriskuaren
aurreikuste edo prebisioa erabat supe-
raturik geratu da, belaunaldi berrien-
tzat arriskua 20 bider haundiagoa
delarik. Prebisioek diotenez, Lemoniz-
ko bi erreaktoreek zenbait moztetako
pozoi erradiaktiboetako 900.000 curio
botako dituzte gure goegafian zehar.
Zentral nuklearretako Iberdueroren
programaketa osoa betetzen bada, be-
rriz, kopurua 4.500.000koa litzateke.
Guzti hau normaltasunez arituko badi-
ra, noski. Erradiaktibitatearen kantita-
te minimuena zaigu kaltegarri. Proiek-
tuetan garantizatzen diren indize lega-
lak ez dira oso fidagarriak. 1960.ean
eguneko 0,1 rads-ekoa zen; honek mu-
tazio genetikoen ehuneko 2.100eko
igokuntza suposatzen zuen. Honegatik,
kopurua urteko 0,17 rads-etan jarri
zen. Hala ere, Pauliny (bi aldiz nobel
saria) zientifikoak, indize horrek kan-
tzerreko 96.000 bat kasu extra urtean
erakarriko litzukeela demostratu
zuen.

Iberduerok, duela urte batzuk
Santuntziko zentral termikoaren proi-
ektua aurkeztu zuenean, ez zuela kon-
taminatuko zioen, indize batzu ezarri.
Gaur egun, indize hori ehunka bider
gehiagotu da, zentral termika hori,
Bizkaiko kutsadura gehiena sortzen
duena delarik.

Miloi bat pertsona arriskuan

Lemonizko zentralak erakarriko
dituen ondorioak aztertzerakoan ezin
dugu ahanzi kokatzearrena; zentrala
Euskadiko populazio gehiena biltzen
den lekuan dagoela kokaturik alegia,
Bilbotik 12 kilometrotara. Milioi bat
pertsona kutsadura erradiaktiboaren
pean egongo dira, eta kopuru hori
gehiagotu egingo da, noski, datozen
urteetan. Hainbestearinoko populazio-

aren artean, kutsaduraren indizea han-
ditu egiten da erruz. Gainera, hibaieren
eskuineko aldea, Bilbo Handiaren leku
erresidentziala bilakatuko da ezinbes-
tean. Honi, Mungia-Plentzia-Pedernales
alde hori, Bilboko leku turistikoa dela
ezartzen badiogu, problema latza ger-
tatzten zaigu benetan.

Gernikako bonbardeoa Euskadi osoan agian

Urte batean bakarrik, Lemonizko
zentralak Hiroshimakoa adinako mila
bonbek sortuko luketeen hondarrak
botako ditu. Hondar erradiaktiboek
deuseztapenaren arazoa ez da orain-
dik konpondu eta jadanik sortzen ari
den artean, gizonak ez daki nola dese-
gin. Batzu, kaxa berezi batzutan sar-
tu dira, guztiz blindatuak, eta itsas-ho-
bietara bota; baina jadanik somatu dira
kaxatik irten diren lehen partikulak!
Ilargira bidaltzea ere pentsatu du zen-
baitek. Baina kontua, Iberduerok Le-
moniz bertan uzteko asmoa duela da.
Hondar hau lehertu egin dira URSS-
eko zentral batetan. Eta prentsaren
isiltasuna nabarmena izan bada ere, on-
dorioak kalkulagaitzak izan dira.

Edozein istripuk euskal populazio-
aren ebakuazioa erakarriko du urte lu-
zetarako eta eskape bat ikaragarria
izan liteke. Eta istripu baten arriskua
ez da hain hipotetikoa, zentral haue-
tako esperientzia oso eskasa baita ora-

Istribu baten arriskua ez da hain hipotetikoa.
indik. Duten bizitzeko laburrean zenbait
zenbait istripu gertatu da jadanik. Adi-
bidez: 1957 kilometrotako radio bat
kutsatuz; beste estroncio-90 gaseko
hodei bat eratu zen, 500 kilometrota-
ko radio bat kutsatuz; beste gauza ba-
tzuren artean, behin esne freskoa eda-
tea debekatu zen, baina bertakoen osa-
sunak izan zezakeen ondorioez ez zen
ikerketarik egin. Beste kasu bat Indi-
ant Point dugu; 1963.ean eskape ba-
tek inguruko animalia guztien hiltzea

eta soroen kutsadura erakarri zituen.
Konpondu zen eta antzeko ezer ez
zela pasako segurtatu zuten; baina
1970.ean istripu berbera errepikatu
zen. Azken urteotan, 30ek baino ge-
hiagok izan dituzte hutsegiteak eta
Ameriketako zentralen erakitzea-
ren proiektuaren ehuneko 30 ezez-
tatuak izan dira.

Gainera ez dago munduan eus-
kal itsas-bazterrerako proiektaturik
dagoen nuklear kontzentrazioa beza-
lakorik (10.000 mw 50 kilometro-
tan zehar). Proiektaturiko biez gaine-
gainera, Iberduerok beste bi erreak-
tore ipini nahi ditu Lemoniz ber-
tan; 1.000 mw-tako bi gehiago ipi-
ni eta Deban 2.200 mw-takoak. Proi-
ektu hau, herriaren oposizio handia
izan arren, aurrera eramateko badago
posibilitaterik. Batez ere Lemoniz-
koa. Debakoak Gipuzkoako Diputa-
zioaren aurkako eritzia du. Baina Biz-
kaian eraiki nahi direnen aurka he-
rria bakarrik mintzatu da, Bizkaiko
Diputazioa eta Iberdueroren arteko
harremanak direla eta.

Aipatzeko utz ez daitekeen be-
ste proiektu bat Tuterakoa da. Nafa-
rroako Diputazioa honen aurka min-
tzatu da, zentrala legokeen tokia-
ren ondoan tiroko amerikar kanpo
bat baitago eta arriskua argiegia da,
kontutan baditugu gainera amerikar
hegazkintza boy-en errakuntzak.

Dena den, proiektu guzti hauk
dekretoz izan daitezke inposatuak
eta legeztatuak.

Euskadi USArene menpe betirako

Abertzale batek pentsa dezakeen
astakeriarik bikainena, indar nukle-
arrak energia independentzia emango
digula pentsatzea da. Zentral baten
iraupenerako, behar beharrezkoa da
uranio aberastua, eta Euskal Herriak
ez du, ez uraniorik, ez eta ere, abe-
rasteiko behar den plantarik. Ener-
gia beharrak zentral nuklearretan
finkatzeak euskal etorkizuna hipo-
tetikatzea suposatzen du. USAk gure
ekonomiaren giltza izango du eta
bere interesak betetzen ez ditugun
momentuan uranioaren suminis-
troa moztuko liguke, Euskal Herri-
ko industria hondatuz. Eta hondar
erradiaktiboak nola ezereztuko dira?
hilerri atomiko bat eraikiko digute
baita Euskadin?. Ez dugu ahaztu be-
har ez eta, eskuin muturreko sabo-
taje bat ("más vale una Euskadi des-
cojonada que independiente" agi-
an?). Elementu hauen sabotaje bat
egiteko zailtasunak tikiak dira eta
bere ondorioak; aldiz, ikaragarriak
Euskal Herriarentzat.

Eta gainera ez da errentagarri...

Sortuko duen beroaren ehuneko

Datorren astean Mungia eta Lemonizko udalen aurkako kontentzio-soa aurkeztuko da. Nahiz eta haurkideak Bilboko audientzian irabazi, Iberduerok Goren tribunalera joko du, eta han tramite burokratiko-koak oso geldiak dira, sententzia emateko 4 urte behar direlarik. Baina hemendik 4 urtetara beranduegi izango da zentrala gerezteko.

Badirudi hurrengo hilean uranioa iritsiko dela, udan probak hasi eta urte bukaerarako musntro atomikoa martxan jarriko dela. Horregatik, orain lortzen ez dena, gero martxan dagoenean askozaz zailagoa izango da. Arazoa urgentea eta atzeragaitza da, eta legeak eskaintzen dituen bide guztiak urratu dira; beraz, gertzen den bide bakarra herriaren burrukarena da.

1976go abuztuaren 29an, Plentziako herriak 60.000ko manifestaldi bat egin zuen (ordurarte gerra osteko handiena) indar nuklearraren aurkako manifestaldi inportanteena munduan berau, 77go uztailako Zabalburukoak hala ere, 200.000 manifestatzaileekin, herriaren oposizioa nabarmentzen du. Indar nuklearra-

ren aurkako burrukak amnistiaren aldekoa gogorazten digu. Gutira behera, Bizkaiko herri guztietan eratu dira batzorde anti-nuklearrak. Halaber, Gipuzkoan zehar hedatzen ari dira eta aktibitate inportantea desarrolatzen dute Arabako Ayala bailarako herriak (Zamudio, Amurrio etab.). Nafarroan ere badira antzeko komiteak.

Aste anti-nuklearra Euskadin

Badago Euskadi osoan aste anti-nuklear bat ospatzeko asmoa. Euskal artista gehienak (Txillida, Oteiza...) bat datoz proiektuarekin; zebait ospetsuk ere (Joan Baez, Bob Dylan) parte hartuko luke jaialdi anti-nuklear batetan espreski; hertsialdiak, manifestaldiak, hitzaldiak eta moeta guztietako saioak egingo litateke. Bide batez, Iberdueroren bulegoak hartzea proposatu da, diputazioei indar egin, udalei dimitierazi etab.

Asteari amaiera emateko manifestaldi munstro bat egingo litateke, baina tokia eta eguna zehaztu gabe dago oraindik, baina segur aski guztia hilabete honen buruan emango litza-

teke.

Partiduen jarrera

Dakikegunez orainarte alderdi batzuek (ORT, EMK, EIA, ANV, LKI, HASI, PTE, ESB, EK eta ETA(m)) zentralaren aurkako beren eritzia emana dute, baina PNV, PSOE eta PCEk ez dute oraindik beren jarrera agertu. Herria izango denez gero zentralaren ondorioak jasango dituen, kontsulta bat beharrezkotzat jotzen dugu, baina zergatik ez zaio bere eritzia galdetzen?

Dena dela, paunkarta mural etab. bidez herriak garbi esan du zer nahi duen. Entzun eta irakurri ditzazkegu: "ez, ez, Lemoniz ez", "ETA, Lemoniz behar zaitu", "ETA, Lemoniz goma-2", etab.

Jaramonik ez zaiolarik egiten herriari ez litzateke harritzeko izango egunen batetan guztiok pozik euuup lere! kanta tzea.

Herriak modu baketsuak agortzen dituenean, badakigu zer gertatzen den.

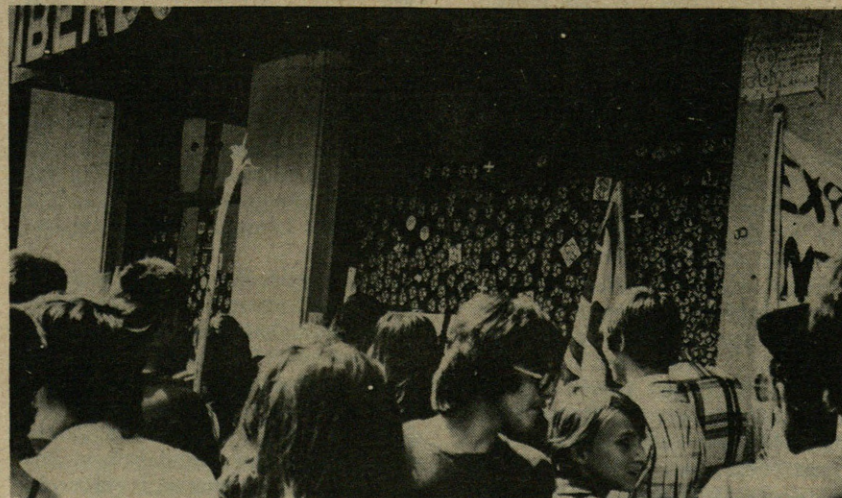
KARLOS DONOSO

iberduero zer den barrutik

Iberduerokiaz 6.000 miloi pezeta irabazi zuen. Miloi hauk Oriol, Careaga, Lezama eta Basabe azionista nagusien, lau "Euskal" oligarken— poltsikoetara batez ere joan zen. Beren kapitala gehiagotzeko, herri oso baten osasuna eta biziarekin jokatzan onhartuko ote dugu?

Iberduero, Estatuko bigarren enpresa nagusia da. Telefonika da bestea eta lehenbiziko monopolio elektrikoa. Euskadin enpresa sendoena da noski; Altos Hornos hiru aldiz bezala. Santurtze, Burtziña eta

Pasai Donibaneko zentral termikoak eta Baraza aldean dagoen hidroelektrika zentrala bereak ditu. Castilla la Nueva, Galizian, Extremaduran, Aragoien eta Euskadin kontsumatzen den elektrizitatea berak

Iberduerok Lemonizko zentraletik, biziko den 25 urtetan, 70.000 miloi jasoko ditu.

bakarrrik saltzen du. Iaz saldu zuenaren dirua, 20.000 miloi izan zen. Hauetatik benefizio garbiz, 6.000 miloi atera zuen, krisisa egon arren. Lemonizko zentraletik, biziko den 25 urtetan, 70.000 miloi jasoko ditu.

Hozgailu dorreak, jarriko baliu, itsasoko kutsadura gehiena kenduko luke; eta beste "edificio de contención" bat eraikiko balu, istripu baten arriskua asko gutxiagotuko luke. Lemonizkoa ez gelditzeko arrazoi berdinarengatik, ez ditu hobea-gotze horik egongo; guzti hau baino lehen kapitalisten interesak dira.

Euskadiko zentraletarako proiektuak, Iberduerorenak dira (Lemoniz, Deba, Ea, Tudela), eta gero badugu Donostialdeko Jaizkibelen 5. zentral nuklearra jartzeko proiektu bat, baina herri eritziaren beldurrez, beti ezkutatu egin dute.

Beste aldetik, Arabatik bi kilometrotara, Garoñan funtzionatzen ari den zentralaren erdia ere, Iberduerorena da.

Iberdueroko zorrak

Iberduerok jasotako prestamoenengatik, 30.000 miloi zor ditu; estatuari ere zerbait zor dio. Hau, lehen esandakoaren aurrean kontrarian bat da; honela irudi daiteke be-

hintzat. Iberdueroko patrimonioak (urtegiak, zentralak, bulegoak, etab ...) 60.000 miloi balio du eta beste-tik badu beste zenbait inbertsio handi ere. Beraz, gertatzen zaiona, hauxe da: diru likidua falta zaio.

Nortzuk ordaintzen dute nuklar egitura

"Export Import Bank" amerikako bankuak 200 milioekin. Ordainez diru honekin Iberdue-

rok teknologi atomiko aurreratua bakarrik eros dezake. "General Electric" amerikar bankuak, ehuneko 25arekin, "Banco de Vizcaya", "Cajas Municipales de Bilbao", "Caja de Ahorros Vizcaina", eta "Banco Urquijo". Oraingo energiaren ministroa, Banko honetako kontseilukoa zen.

Iberdueroko gizon ospetsuak

Barandiaran (orain jendaurre-

ko debateetan ibiltzen da). Honek Iberdueroko zentral nuklear eta teknika guztiak bultzatzen ditu. Bere mentalitatea, desarroilita eta teknokrata da batez ere. Isasik sarritan goratzen du.

Ricardo Echanove, harreman publikoen buruzagia eta UCDko diputatua. Elorriaga Zarandona, Iberdueroko kargu garai bat.

15 egun ekologiaz

Miarritzeko Maison de Jeunesse et de Culture-eko gazte talde batek ekologiar buruzko konferentzi eta mintzaldiak apailatu dituzte. Hemen dakarguna nuklearrari buruz izango dugu. Hemengo kazetak, nahiz eta garrantzizko izan, goitik behera "ahaztu" du. Hitz bat ere ez du hortaz aipatu.

Bi filmek gauza franko adierazten zuten

Egun hartan bildu zen beste arratsetan baino publiko gehiago. Ez ziren beti ikusten ziren abertzale porrokatu edo kontzientzidun jendea. Hori, publikoak egiten zituen galderetan nabarmen zen. Denetarik, zen baina, noski, nuklearretaz kezkatzen zen jendea.

Horko gazteek bi filma erakutsi daukute: lehena Holandatik zetorren, "Voyage dans les centrales de la terre" ala "Lurraren zentralen bidalde bat" delakoa, kolektibo batek eginga. Biziki teknikazkoa zen baina dena konpreni zitekeen. Zentral nuklearen beharrak hasieratik bukaeraraino erakusten zaukun, baina partikularzki nuklear hondakinetaz ekin edo azpimarkatzen zuen, nuklear arazoan problema garrantzizkoena baita: non jarri erradioaktibitatezko hondakin horik? Mila eta mila urtez uranumek erradioaktibitatezko hondakin horik? Mila eta mila urtez uranumek erradioaktibitate hori gordetzen baitu eta suntsiarazteko orain arte ez dute irten-biderik asmtu, ez bada itsosoren azpian, edo gatzeko lurpetan horrenbeste denboraz atxikiz.

Filman, beti, teknokratek bere planetan asmatu zutena erakusten dauku eta baita ere errealtatean gertatzen dena, bistan da, beren planetan ikusi edo ikertu ez dituzten ondorioak. Etsenplu gisa: nuklear hondakinak gatzeko lurpean jartzea somatu dute, gatzak, omen, erradioaktibitate hori ontsa gordetzen baitu. Baina teknokratek ikusi (nahi?) ez duten buruhaustea: lurpe horietan ura darioala eta urak erradioaktibitate guztia darama. Ur hori gu guion ahotara, gure gorputzerara, guk edan baitugu erradioaktibitatez beterik

den ur hori, jiten da.

Lehen filma bururatu eta jendeak bai Juan Tomas Erziondori, Basauriko komisioko ordezkariari, bai et Yves Lenoir-i -zientifiko famatu bat, Paristik espreski jina-galderak egin zien. Salan ere Basauriko komisioko ordezkariak beste jendeen artean zeuden.

Bigarren filma "Comisión para una costa vasca no nuclear" delakoa muntatua. Filma guztia kontraste baten bidez pentsatua, natura eder bat -Euskal Herri garbi baten imaiak - eta Lemonizko industriakaria, batetik beste izorratzen duela garbiki erakutsiz.

Lemoniz: denok ezagutzen dugu Lemoniz. Bai, baina Miarritzeko -eta ez horkoendako baizik- jende arrunt eta xehearendako Lemoniz, Espainian den "Lemoniz"-a da.

Tomas Erziondok komisioko horretan gisa guztietako jendea biltzen dela tendentzi guztietakoa, zioen.

Jendearen presioari esker Deba eta Tuterako zentralak plangintzatik suntsiarazi zituzten, baina Lemoniz eta Ea-Ispazterrekoak galerazi behar ditugula era berean, ez da dudarik.

Hemendik: problemaren hartuemana egin gabe

Komisiok deklaratu ere "partido político klasikoek ez dute problema hortaz posizio bat ere hartu". Herriarengandik datorren komisiok ahal duen guztia egingen du nuklearraren kontra. Eta fite fite mugitu behar, martxoan heltzen baita Bilbora uranumezko lehen itsasuntzia; horrek jarriko du Lemonizko zentrala martxan.

Miarritzeko publikoak, bai eta Iparreko jendeak ez du politika eta

nuklearen arteko hartuemana egiten, ez du behar den urratsa egiten, Hegoan iadanik egin duten gisara.

Konferentzia guztian zehar erakutsi nahi zutena, hots, gu iparrekook, haik bezain hunkituak garela. Nuklearrakozko istripu bat gertatzen baldin bada nahiz itsosoa, nahiz lurrean guk hauk ere ondorioak jasan beharko ditugu.

Etsenplu konkretuena, hondakinak tratatzeko Europar usin bakar bat da: La Hagen, Frantziaren Iparaldean datza.

Beraz, Lemoniztik hondakinak harat eramateko zuzen zuzenki gure etxean hurbiletik pasatuko zaizkigu, bai itsasuntziz edo kamionez edo eta bultziz. Usin berezi horietan uranioa tratatua eta gero bere erradioaktibitatea galeratzeko lekuak antola behar dira- lehen aipatu dugun bezala-. Non ezarriko genituzte? Eta nork eman lezake hitza horrenbeste mila urteren barnean fitsik ez dela gekrtatuko? Nork hartzen duia gero-ao ardura edo erantzunkizunaren pixu itzel hori? Hori georari so jartzen bagara. Baina aski da orainari ere begira jartzea nuklearrak ekartzen dituen beste lanjeretaz ohartzeko.

KUKUSU

NUKLEAR INDUSTRIA MUNDUAN

Erreaktoreak

Munduan zehar, erreaktore mota eta familia ezberdinak daude. Hona hemen ezagunenak:

1— Grafita-gaz (UNGG) deitzen dena: hau da, errekinizat uranio naturala eta hotzailatzat CO₂ gaza erabiltzen dituen. Frantziak asmatutako mota bat da, baina gaur holakorik ez da gehiago egiten.

2— Mota amerikanoak: PWR (Pressurized Water Reactor) Westinghousek egindakoa, eta BWR (Boiled Water Reactor) General Elektrik egindakoa.

Hauen errekin uranio aberastua da eta hotzailea ur-arrunta. Sistema hau oso hedatua dago: Frantzia, Alemania Federal eta Japonen onhartua; 85 zentral dauzka munduan eta urtean 30 berri bat eraikitzen ari dira.

3— Kanada eta Ingalaterrak programa bereziak dituzte. Kanadan PHWR (Pressurized Heavy Water Reactor) sistema erabiltzen da: konbustiblez uranio aberastua eta hotzailatzat ur-astuna ditu.

Ingalaterran, SGAWR (Steam Generalizing Heavy Water Reactor), ur-astuna eta uranio aberastuarekin.

4— Azkenean "neutron-arinezko" erreaktoreak edo "supergeneradoreak" ditugu. Hemen uranio aberastua eta plutonio ditugu errekin, plutonioa, hain zuzen lehenbiziko belaunaldiko erreaktoreen uzkin erradioaktiboetatik ateratzen da. Hotzailea ere bai beste produkto arriskutsu bat dugu, sodio urtua.

Uranio aberasteko lantokiak

Lantoki hauetan, naturan aurkitzen den uranio aberastu da, gero zentralak erabil dezaten. Operazio hau zaila eta garestia da.

Bertratamenduren lantokiak

Erreaktorek emandako uzkin-radioaktiboak plutonio ateratzeko hemen "bertratzen" dira. Plutonio supergeneradoretan erabiltzen da eta, bai eta ere, bomba atomika egiteko lehengai nagusia dugu. Berez izugarri toxiko eta arriskutsua dugu.

Frantzia eta Alemaniaren programa nuklearrak

De Gaulleren garaian, Frantziak UNGG motako erreaktoreak eraiki zituen, (Chinon eta Bugey 1, adibidez). Baina gero, EEUk Europan sartu nahirik, PWR eta BWR onararazi zituen Frantziari. DFakigunez, zentral hauek uranio aberastua behar dute, eta operazio hau Amerikan egiten delako Frantzia haren dependentzia aurkitu zen. Ohargarria da UNGGko erreaktoreak arrisku gutxiagokoak direla...

Uranio aberastuaren emaitzak gelditzerakoan, Frantziak, Italiarekin partaide, Peirralatteko aberasketaren lantokioa jasotzen du. Dena dela eta, hau ere ez dute betirako irtenbiderik, uranioaren erreserba nagusiak EE.UU eta URSen aurkitzen direla; horregatik

Supergeneradoreak ekartzen dituen arriskuak bere arrazoigabekotasuna bezain handiak dira. Istripu beldugarriena "eskursio nuklearra" deritzen dena da: sodio urtua konbustiblean sartzen da eta ondoren lehertze atomika bat ez bada, bere antza handia du. Dirudienez, hau gertatu zen Schevtchenko-n (URSS) 1974ean: sodioaren ihesketa batek lehertze izugarri bat eragin zuten; bigun t' erdi pasa eta gero, oraindik ikusten zen sua oso altu egaten zuen egazkin batetik. Hildako eta zaurituen kopurua ez dugu ezagutzen, istripua sekreto baitzen.

Prozesu osoa borobiltzeko, Frantziak badu ere bere bertratamenduren lantokioa: La Hague. Han dago Europako programa nuklearen giltza garrantzizkoenetako bat; hara bialtzen dituzte beren uzkin-

Manifestapen internazionala Malvillen: hildako bat eta zauritu asko.

tik hedatzen da supergeneradoreen familia. Beraz, 250 MW (megawatio)ko bat, "Phénix" tipokoa, eraikitzen da Marculen; eta orain, Rodanoaren haranean 1.200 MWeko bat "Super-Phénix" eraikitzen ari da Frantzia, Alemania, eta Italiako elektrizitatea produktoreen gain, hain zuzen. Malvilleko "Super-Phénix" hau antinuklearen jomuga nagusia da. Denok dugu gogoan oraindik joan den udako manifestapen internazionala, hildako bat eta zauritu askorekin.

-radioaktiboak, Japon, Alemania, Suezia, España eta Belgikak. Gaur, La Hague urtean 100 tonelada uzkin bertratzen dira. Baina lantoki zahar eta hondatua da, etengabe ki istiluz istilu, bere errendimendua behar lukeen baino txikiagoa da; eta beren txanda itxoiari ari diren uzkin meta handiak ditu inguruan. Bitartean, sindikatoek moratoria bat eskatzen dute, segurtate ezagatik. Beraz, La Haguek huts eginte badu ez dago plutoniorik; plutoniorik gabe, Super Phénix pikutara doa eta berarekin nuklearen etorkizuna.

Alemania, bere aldetik, badu ere uranio aberasteko lantoki bat. Eta plutonioaren teknologiarantz iristeko ez du oztopo handirik izan, nahiz eta, hastapenetan amerikanoak ez bat etorri: Kalkar-en (Rhin eskualdean) supergeneradore bat (330 MW) eta Karlsruhe-n bertratatzeko lantokia (40 tonelada / urtean) ditu. Baina Alemaniaren espezialitatea Hirugarren Munduko herrialde faxistetara nuklear teknologia saltzea da. Eta horren bidez, bomba atomika. Hau ez da harrigarria Alemaniako nuklearen arduradun asko Hitlertzaile direla kontutan hartzen badugu. Argentina, Brasil eta Hego Afrikak laister izango dute bere bomba, Alemaniari esker.

EE.UU.

Bonbarengatik, hain zuzen, herriko oposizioa ahaztu gabe, Carter-ek ez du supergeneradorea maite. Alemaniak eta Fantziak SERENA izena duen komertzial-sozietate bat eratu dute 1977an, munduan supergeneradoreak saltzeko helburuarekin. Bitartean Amerikak ez du hildo horretatik jarraitu nahi. Honek ez du esan nahi nuklearen kontra denik hain 44 zentral baitago. (Alemanian 11 eta Frantzia 10, 1975ean).

Beste erresumetan

Dinarmarka eta Noruegan

zentralik ez dago. Suezian, aldiz, bai. Eta bat (Barseback) Copenhaguetik 20 km. urrun... Dana dela eta, zentral berri bat egin baino lehen, uzkinen arazoa konpondua izan behar duen: hau erabaki da 1977ko apirilean.

Inglateran, 30 zentral zegoen 1975ean, baina hango gobernuak beste erabaki oso garrantzizko bat hartu zuen joan zen urtean: ez da supergeneradorerik eraikiko inkesta publiko bat egin arte. Benetan, ekologisten garaipen handia da hau.

MARI ARANA

«LA EXPLOSION»

“Lemmingek bezala, gizonek ere errekarren beste aldeak bakarrik ikusten dute. Gizona ez da buruhiltzearen maitale. Baina, behar hainbat jakinduri izango al du atzera bihurtzeko?”

Gordon Rattray Taylor

Zentral Nuklearen gaiarekin jarraituz, interesgarri iruditzen zaigu liburu hau ezagutzera ematea. “La Explosión”, Hans H. Ziemann idatzi du. Alemana da bera. Zenbait zentral nuklearrak gertatuak kontutan harturik eta gaur hauen gehiagotzea dela eta, liburu hau idatzi du. Bertan aipatzen dituenak gertakizun errealak ez izan arren, gaur arte zentral nuklearrei buruz egin diren ikerketak gogoan harturik, errealitatean gerta daitezkeena agertzen digu.

Mendebaleko Alemaniako Grenzhin herrian, Rin errekarren ertzean kokatzen ditu gertakizunak. Helios du izena zentral nuklear honek. Herriaren protesten gainetik, zentrala aurrera daramate. Lehergailu amenazak ere egon dira bainan, gertakizun denen gainetik, inauguraketa eguna iristen da. Egun honetan, hiru lehergailuren esplosioaren ondorioz, zentral osoa lehertzen da. Ondoren gertatua, hilak, desagertuak, etab., benetan beldurgarria da.

Hau da liburu honek ukitzen duen gaia. Dena dela eta kasu honetan katastrofearen arrazoiak lehergailuak izan arren, edozein

istripuk ekar ditzake ondorio berdinak.

Zuzendaria, enkargatuak, langileak, beren jokaera eta pentsakera zentralaren aurrean. Hauen artean denetarikoa agertzen zaizkigu. Soldatu truke lana egitera mugatzen direnak. Famarengatik lana egiten dutenak. Barnean arriskua eta gizar tearenganako kaltea ikusi arren, zentralaren zuzendari denaren jokabidea.

Liburuan zehar, eta zentral gezurrezko den Heliosari ezarrit, zentral nuklearen osaketa eta funtzionamendua agertzen digu. Ura, uranioa, beren harremanak, etab. Bestetik eta zentral nuklearraren inauguraketarekin batera, hauteskunde kanpaina ere gertu dago. Hau dela eta, zenbait kargudun gizonen jokaera ere garbi azaltzen du. Herriko alkatearena, zenbait ministroena eta beste kandidatu batzuren. Garbi ikusten da jende klase honen hipokresia. Arrisku, protesta, etabarren gainetik, zentrala apoiatzen dute, botuen truke, makina hiltzaile bat aurrera ateratzen dute, noski, era guztietako azpijokuak eginez.

Erradiaktibitateak ekar

ditzakeen ondorio fisikoak ere agertzen dizkigu. Zentralaren kanpoan agertzen zen zakar pilo batetik, haur batek zenbait aro hartzen ditu. Lau aste barru konturatzen dira gaitz hontak. Noski, herriari ez zaio honen berririk ematen. Aroak, zentralerako zaborrak ziren eta, erradiaktibitatea zeukaten. Gaitzaren sintomak hauk dira: kalentura, goralariak, disenteria, lo ezin egin, hile erortzea, esterilitatea, azalaren erortzea, etab. Erradiaktibitatearen graduaz lehenago edo geroago heriotza iristen da. Zentralaren lehertzearen ondorio bezala hiltzen diren pertsonak, sintomak hauk dituzte.

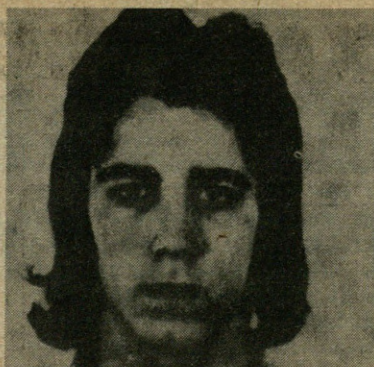
Teknikaren aurreratzea bai bainan gizonaren zerbitzurako; ez bere heriotza irabazteko. Eta munstroak hauek egin dezaketena hau da gizona hil, bizia hil, naturaleza hil. Leherketaren ondoren, honela dio batetik: “Zer erraztasunez ohitzen garen ezbeharretara eta desegintzara. Zer erraztasunez onhartzen dugun duela denbora gutxi ezinezko iruditzen zitzaigun errealitate “Hildakoei ez zaie nigarrik egiten. Hil daitezkeinei begiratzen zaie eta pasatu dituzten arriskuak bakarrik gogoratzen gara”.

Datu hauk denak ez dira ametsak edo posibilistak, bakarrik, zientifikoki demostratua dago posible direla. Gradu txikiagoak istripuetan ikusi ahal izan dira. Gure herrian egin nahi digute arrisku honetako munstro bat. Lehenago aipaturiko istripu edo edozein gertakizunaren ondorioak, badakizkigu.

“La Explosión”
Hans H. Ziemann
Bd. Argos Vergara

Javier Vaquero Torres

Luis Martín Martín

COPEL, oinazea tantoka

Zergatik dago COPEL en aurkako jarrera? Hainbeste bortxakeria, zenbait lapurketa e.a.ekin lortzen ari da, eta bene benetan eraberritu nahi duen jendeari zergatik ez zaio bidea irekitzen? Nork du interesik guri desprestijiatzeko? Galdera hauk planteiatu zizkiguten AFAPE (Presoen famili eta lagun elkarte) eta COPEL en laguntzarako komiteen partaideek.

Su eta ke: matxinadak

Carabanchelgo matxinadaren ondorio bezala UCDko partaide batek zioen "zenbait espetxetan sortzen den indar egoerak ez du batere mesederik egiten". Baina beste aldetik, senadoreek espetxe bisita bat egin zuten, barruko kondizioak —osasun, lan toki, e.a. — oso txarrak zirela adieraziz. Eta "instituciones penitenciarias" delakoaren zuzendari orokorrak garbi azaldu zuen "Espetxeetako egoera bizi garen urteari egokitu beharren gaude".

Preso sozialek, eta COPEL ek (beren erakundeak) eskatzen duten "Código Penal" en erreforma oraindik urruti xamar dagoela dirudi. Hau ikusirik, eta indultoaren eskara aldeaz aurretik harturik, espainol estatuko gartzelak matxinadaz bete dira. Malaga, Oviedo, Las Palmas, e.a. eko espetxeak beroturik ikusi dira presoek eginiko suaren bidez. Matxinada gelditzeko "antidisturbios" delakoez baliatu dira agintariak. Sua itzaltzeko bonberoak. Zaurituak ez dira gartzela hauetan egon diren ondamenaren kostua adina prentsan agertu. Bakoitza bere aldera.

Zaragoza: bi heriotz

Baina Zaragozako matxinada garestiagoa izan da. Bertan bere bizia utzi beharrean aurkitu dira José Luis Martín Martín —gailegoa, 19 urtekoa — eta Francisco Javier Vaquero Torres —21 urte, Logroñoarra—. Eta gertaera mingarri honen ondorioz, beste zenbait matxinada eta inzidente egon da espetxeetan.

Gobernua mugaitz. Espetxeak suntsitu direla? Hartu presoak eta bes-

te tokietara eraman, eta 600 miloi eman hauk konpontzeko. Behin eta berriz aipatzen diren espetxe berriak ez dakigu noiz egingo diren —hortaz ez da ezer mintzatu—. Kontuan ukan behar Las Palmaskoan (kasu bat aipatzeagatik) 240 preso bizi direla, eta 60entzat egina dagoela. Baina berdin zaio. hautsitakoak konpondu eta denok pozik! Arias Salgado jaunak garbi adierazi digu Senadoari eskatu zaion indulto legea "inconveniente y gravemente preturbadora" dela; matxinadari lege laguntza ematea, alegia. Hau denen aurrean, gobernua demokratiko pauso bat ematera aursartu da: espeziozko neurriak hartuz. Ez du adierazi zertan oinarrituko diren hauk, eragin gehiago izan arren pentsatzen dugu. Preso sozialak kontent utziak ditu!

Martín Villa: indultorik ez

Ba, jende guztia piska bat gehiago alai dadin, gure gobernu demokratikoak —bere Barne Arazoetako ministroen bidez— garbi azaldu digu: indultorik ez. Dirudienez, eta Martín Villak telebistan agertu zuenez "estoy seguro de que han influido los indultos a los delincuentes comunes en el aumento de la criminalidad común", bere autoritatea erabiliz jarraituko dutela "lejos de todo verbalismo autoritario y de toda demagogia de la clemencia". Bale!

Bitartean, eta alderdikoiak garela inork esan ez dezan: "informaciones" egunkaririk hartu dugula berria azalduz, eskuin muturrekoak zerikusi garbi bat dutela lagun lapurketa-tan diote. Militar, gobernutik hurbil

eta erregearen lagun etxeetako "desestabilizazioa" noren interesen alde dagoen nolabait azalduz.

Senadoreak, Bandrés eta Xirinach buru direla, indulto orokorra eskatu dute 6 urte baino guttiago dutenentzat, eta beste guztiari zigorraren erdia kentzea, beste gauz batzuen artean.

Euskadiko AFAPE

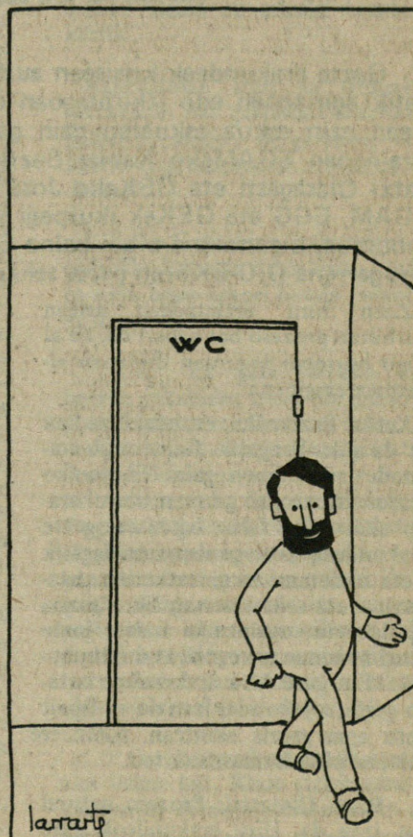
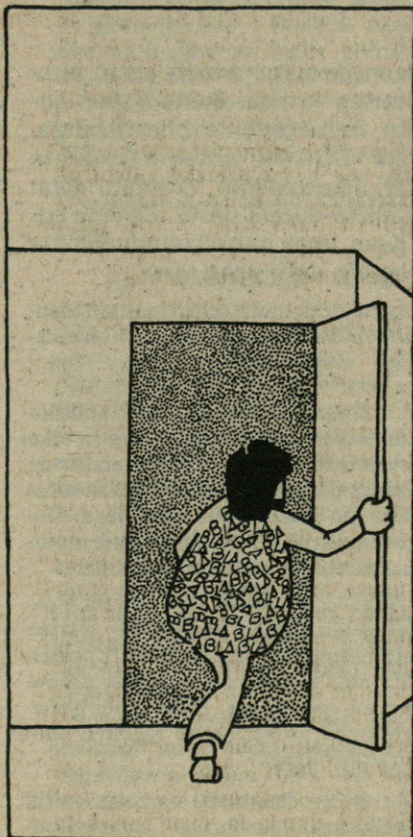
Euskadi mailan ere AFAPE hedatu nahiean dabil. Presoek barruan burruka egiten dutenean kanpoan laguntzarik ez badute, galdurik direla konturatuko lirake. Orain arte COPEL en laguntzarako komiteak bakarrik zeuden gure Herrietan, baina hemendik aurrera hauek osorik koordinatuko dira AFAPE erakundearekin. Organizazioa herri mailan egingo da, gero herri guztien koordinaketa osatzeko. Ongi eratu nahi dute oraingoz erakundea, COPEL en askapenen alde eta zokoratuta dauden pertsona horiei laguntza osoa emanez.

Dirudienez iskanbila batzu egon dira Donostia mailan. Gure mintzaidetek adierazten digutenez: "Orain arte Donostiako erakunde mailako ekintza linea bat ez du izan, laguntzarako komiteen eta espresoen konfiantza merezi izan ez duten pertsona batzueri eskubide eta prioritate guztiak emanez. Presoei ematen zaien informazioa —batez ere Martutenekoei— pertsonalkeria hildotik doa, "a posteriori" lortuko den popularitate baten arabera". Talde hauk informazioa jaso nahi duten politikoko erakunde guztiei irekita daude, Amnistiaren Aldeko Batzordeei bezala, haiek nahi dituzten mintzaldi eta informazioa emateko batzarre herrikoi. e.a. Edo haiek ematen duten berri honek galderak sortzen baditu, prest daude guztiei erantzuteko.

Nor arduradun?

Preso sozialen egoerari buruz ofizialki nahi dutena esango dute, baina garbi dago. Martuteneko presoek beren agirian garbi azaltzen digute: "Euskal Herriaren aurrean gertatu diren gauza guztien arduradun Gobernu berbera eta oposizioan daudela esaten dutenak, direla salatu nahi ditugu; herrien ordezkari bezala azalduz, gero Askatasuna, Justizia eta Lana nahi duten preso sozialak, nahiz eta su eta odola ugari erori, espetxeetan uzten dituztenak, herriko semeak direla ahaztuz, eta era horretan onhartuak izan nahi dutela inork burua makurtu gabe eta direna izatera bultzatuak izan ziren gogorazi gabe".

PILAR IPARRAGIRRE

gazte erakundeak eztabaidan

Gazte erakundeak krisisean aurkitzen dira; beharbada sortu zirenetik agiriagoan edo izkutuagoan dakarten krisisa. Baina honen aurrean ezin eskua eskuaren gain geratu eta irtenbide bila dabilta. Oraingoan EGAMeko Xabier Baztarrika, EGGeke Joserra Osua eta Patxi Olsagasti eta GEKeko Jose Mari Igartuarekin mintzatu gara. EGAM, EGG eta GEKek ikuspegi sozialista dutela diote. Lehena autonomia, bigarrena ere bai baina EMKren linea onhartzen duena eta hirugarrena OIC-EKEn gazte sekzio bezala definitzen dira.

—Zuen hiru erakundeen artean hurbiltze prozesu bat nabari da. Ez al dago horretan inguruan dituzuen alderdien eragipena?

—Xabier Baztarrika: ez, hurbiltze hau ez da alderdiengatik. Gainera gu erakunde autonomia gara. Funtsezko arazoa hau da: gazteen borrokarako alternatiba falta, batez ere gazte erakundeen protagonismo nahiagatik —eta honetann ez gintezke inor baztertu— eta sektarismoagatik. Arazoa ez da zein organizazio izan, gazte mugimenduaren kontzientzi falta baizik. Eta gure hiru erakundeen artean gertatu dena zera izan da, nolabait batu egin garela ekintzan, batez ere gazteen plataformen bitartez.

Patxi Olsagasti: Prozesu natural bat izan da. Hiru erakundeok gure ekintzaren analisisa egin dugu. Gazte

erakundeak nola sakabanaturik dauden ikusi dugu, gazteen problematika zer gutxi ezagutzen den...

Joserra Osua: Egoera politiko orokorraren analisisetatik hasita ezker iraultzaile guztian dagoen erakunde krisisa ikusirik, linea politikoak aldaketa bat behar duela ikusi dugu. Gure kasuan gazte mugimenduaren oin-harriak sortu beharra ikusi dugu.

—Hiru erakundeok alde batetik Udalteketan gazte komixioak sortzea eta bestetik Euskal Gazteen Kontseilua nola osatu etabar zenbait proposamen egin dizue. Zehaztasun gehiago eman al dezakezue bigarren puntu honi buruz.

P.O.: Erakunde batzuek goitik eraiki nahi dute Euskal Gazteen Kontseilua. Guk berriz, hori behetik go-

ra egin behar dela diogu.

J.M.I.: Baina aurretik gauza bat azaldu behar da, gazterien parte hartzea politikan, hain zuzen. Hau da lehendabizi planteatu behar dena eta gero maila guztietan lan egitea gazteriak bere organoak presta ditzan.

P.O.: Bai eta hari jhnetan gure planteamentua hau da: gazte erakunde demokratikoak eztabaidatzen has daitezela, mahai bat osa dezatela eta has daitezela Euskal Gazteen Kontseilua osatzeko negoziaketan.

Krisisa : gazteria ongi ezagutzen ez

—Gazte erakundeak krisisean aurkitzen dira —zarete—zuen iritziz, ze arrazoin dago hau gertatzeko?

J.M.I.: Gazte erakundeen krisiaz hitzegiterakoan uste dut funtsezko arazo bat aipatu behar dela: ez dakigula zeintzu diren gazteriar interesatzen zaizkion elementuak. Orain arte zapalkuntza objektiboa aztertu dugu, baina nahiko ahaztu ditugu faktore subjektiboak: zer egiten duen, zer pentsatzen duen gazteriak. Zein arazo dituen: lokalak, sexualitatea, droga...Nola lotu borroka espezifiko sektoriala eta arazo globala...Gazteriarengana iristea interesatzen zaigu, nola? Gazteentzako klubak, e.a. bultzatu, horietan beren arazoan eta afizioen inguruan bil daitezten.

J.O. Oso garrantzizkoa da gazte erakundeentzat borroka erak bilatzea eta horietan sakontzea, arazo guztietara hedatzea, gazterien sektore-rik hedatuenetara irekitzea...

X.B.:Gazte erakundeen krisiaz zera esan behar dut: hau ez dela erakunde horik alderdietatik dependiente edo autonomo izateagatik edo sortu, gazteria batzeko alternatibak emateko kapaz izan ez garelako baizik. Gazte erakundeetan ematen ari diren deserzioak gazte horiek erakundeetan nahi dutena aurkitzen ez dutelako da. Beharrezkoa da alternatibak ematea ez kanporako bakarrik, barrurako baizik. Gu adibidez, sesologo, sikologo, etabarren ekipa batzu montatzekotan gara. Beharrezkoa ikusten dugu elkarbizitzak eta ere egitea, hasteko militante berarekin. Gazte erakundeek ez dugu Euskadiko gazteen errealitatea ezagutzen.

J.M.I.: Militantzia bera ere ez.

P.O. : Gazte erakundeak orain bi urte jaio direla esan behar da eta batere esperientziarik gabe.

J.M.I.: Gauza bat esan behar da; gazte erakundeen inpotentzia. Horregatik mugimendu akрата eta alderdien aurkakoetara jo dute gazte askok beharrezkoena gazteria antolatzea denean hain zuzen.

X.B.: Mugimendu akratena matizatu egin behar da. Euskal Herriko gazteriararen egoera zehazten duen puntuetariko bat apolizismoa —komila artean— desinteresa, frustrazioa... da. Batez ere hirietatik sortu dira mugimendu aktratoide horiek. Honek arriksu bat dakar, Mendebaleko antzeko gazteria sortzea Euskal Herrian. Burgesiaren maniobrak alde horretatik joko dute eta mugimendu horiek, beren nahia hori ez bada ere, jokua egiten diete.

—Gazte erakunde bezala, langileak eta ikasleak biltzen dituzue zuen barranean. Bestalde, neskak ere badituzue. Beraz, hiru sektore bezala bereiz daitezke: langileena, ikasleena eta feministena. Nola lan egiten duzue horietako bakoitzean eta nola batzen dituzue hirurak?

J.O.: Sektore bakoitzean lan egiten dugu, batez ere langileetan eta feministetan zentratutik. Ikasleen sektorea ahulago aurkitzen da, ikasle mugimenduaren krisisagatik.

P.O.: Taldeetan banaturik lan egiten dugu, emakumeak alde batetik, apendizak bestetik. Kultura aldera ere zuzentzen da gure lana —berreuskalduntzea, kultur taldeak... —talde guzti hauek herri edo bailara batzarretan biltzen dira.

J.M.I.: Sektore guztietan lan egiten dugu: langile, ikasle, emakume. Talde hauek astero eta hamabostero biltzen dira; gero plenarioak egiten dituzte hamabost egunetik behin. Baina lan garrantzitsuenak hauzotetan egiten da, hor batzen baitira sektore guztiak. Eta gainera horiek beste indar batzuekiko eta independentee-kiko lana erraztu egiten du. Dena dela, funtzionamendu hau berplanteatzen ari gara, erakundeko beste hainbat gauza bezala.

X.B.: Oraingo ez dugu estruktura sektorialik, baina emakumeak alde batetik eta apendizak bestetik biltzen hasteko posibilitatea ikusten ari gara. Hauzot edo herri mailan funtzionatu dugu orain arte, sektore guztietako jendea bilduz eta maila horretan eztabaidatzen dira po-

litika eta eginkizun guztiak.

Soldaduska bai, baina nolakoa

—Soldaduska da azkenaldian gehien aipatu den gazteen arazoetako bat. Zer planteiamandu egiten duzue honi buruz?

X.B. : Soldaduskaren arazoari ematen zaizkion alternatibak honela bereiz ditzakegu. Alde batetik kontzientzi eragozpentzaileen alternatiba antimilitarista. Bestetik alternatiba antimilitarista baina politikoki kapitalizatzeo ahaleginarekin, adibidez GAI. Hirugarren — eta hau da gure alternatiba- iraultzaileek soldaduskara joan beharra dutela esaten duena. Hasieran astakaria bat dirudi honek, baina guk honela planteatzen dugu.

Foko iraultzaileak suntsitzeko ejerzitao burgesiaren azken errekurtsua da. Ikusten dugu Espainiako ejerzitao buztinezko anak dituen erraldoi bat dela, tropa herrikoa denez. Beraz, ejerzito horren barruan lan egin beharra dago, soldaduen artean, ejerzito hori deuseztatzeo. Iraultzaileek hor barruan ez badute lan egiten, burgesiak maneatuko du hori. Beraz, ez dugu planteatzen soldaduskaren beharra biolentzia instituzionalizatu behar dela pentsatzen dugulako e.a., goazian esandako arrazoiengatik baizik. Soldaduen komiteen bitartez lan egitea planteatzen dugu.

Baina soldaduska egun dagoen moduari buruz berriz eskapen batzu planteatzen ditugu, hala nola soldat osoa jasotzea denbora horretan, lanpostua garantizatzea soldaduskaren aurretik eta atzetik, harmen era-

biltzea ikasteko denborara mugatzea, eskubide politiko guztiak, Euskal Herrian egin ahal izatea soldaduska, eta noski, kontzientzi eragozpen eskubidea ezagutu dadila.

—Eta emakumeen soldaduskari buruz?

X.B.: Nahi duten emakumeek egin dezatela soldaduska.

J.M.I.: Baina ez erizain bezala bakarrik.

—Azkenaldian izan da Gipuzkoan gertakizun bat gazteriar zuzenki dagoena, alegia, Bergarakoa, ikasle batek bere irakasleari erasotzea. Zer diozue?

J.O.: Gure hiru erakundeok autokritika bat egin dugu arazo konkretu hini, beste askori bezala, erantzun ez diogulako.

X.B.: Ez gara sartuko mutil horren jokabidea ondo ala gaizki dagoen aztertzen. Gertatu behar zen zerbait zen eta aurrera ere gertatuko dena, irakaskuntza, batez ere institutot mailan, nola dagoen ikusirik. Ez da gertatu gazteok oso kontestatarioak garelako, irakaskuntza sistema dagoen bezala dagoelako baizik. Ez zaigu parte hartzen uzten eta gainera zapalkuntza eta paternalismo giroa ezartzen zaizkigu. Gerora begira delinkuentziari buruz azterketa sakonak egin beharra ikusten dugu.

P.O.: Bergarakoa ez da gertakizun bakar bat. Klase gizartearen irakaskuntza sisteman datza haren oinarria.

ELIXABETE GARMENDIA

ZERUKO ARGIA/27

oinharrizko euzkara

batzarre nagusia nahi

Istilua Elizondoko jurado Pedro Esarterekin sortu zen; baina arazoak aspalditik zetozen. Baztango Udala eta Elizondoko jurado arteko haserrialdiak mila izan dira. Garrantzitsuena orain dela hilabete batzu, "Plan Askoa" delakoagatik. Batzuek mahai gainean jarri eta eztabaidatzeko, beste batzuek beren probetxuan erabiltzeko.

Baztango arauak Erdi Harotik datoz. "Regimen Administrativo del Baztan" delakoak dioenez, Baztango Batzarre Nagusiak ditu ahalmen edo botere haundienak. Erakunde hori hauek osatzen dute: hamabost juradu: Baztango hamabost herrietatik bana, Udal osoa —egun, alkatea eta zazpi kontzejal — eta lau "juntero", Baztango lau "kuartel" etatik —Baztan—Goiza, Erbera, Elizondo eta Basaburua — bana.

Aitek bakarrik dute botoa

Aitek hautatzen dituzte juradoek. Herri bakoitzean eguberri egunean izan ohi dira hauteskundeak bi urtetik behin. Gero, juradoek izendatzen dituzte junteroak. Demokrazia hau exenpluzkoa izan zen zenbait mendentan; egun ez dago honelako-

rik esaterik.

Krisisa "Ley Paccionada de 1841" zelakoarekin hasi zen. Lege honen bitartez Udala sartu zen Baztango Batzarre Nagusian eta harrez gero erakunde birsinatzaile, bezala geratu zen. Udala izan da azkenaldi honetan ahalmen guztia izan duena, Batzarre Nagusiarena gutxituz edo, hobeto esan, ezereztatuz.

Legez Batzarre Nagusiak Baztango herri lur guztien administrazioa bere eskuetan du eta lur horiek denetatik ehuneko 84 suposatzen dute. Praktikan berriz Udalak eskuratu ditu ahalmen guztiak, bai herri lurrenak bai partikularrenak.

Baztango Batzarre Nagusiaren ahultzearekin Udala gelditu da jaun eta jabe. Egun Julio Iturralde diputatu forala dugu Baztango alkate, beste kontzejalak bezain eskuindarra.

Baztango herri bateko idazkariak zioenez, "Amen" esaten ohiturik daude jurado gehienak. Nahi izanez gero, alkatearen kontra joka zezaketen, Batzarre Nagusian maioritarioak baitira.

Udal eskuindar bat

Sistemak erabat huts egin du praktikan. Beste edozein herritakoa bezalakoxea da hemengo administrazioa ere. Horrezaz gain, beste herriek baino autoritariogoa dute alkatea. Elizondoko bizilagunek askotan jaso dute kezka, Udalak ez baititu betetzen hain eskabideak, batzarreetako erabakiak.

Izan ere orain arte batzarreak nahiko demokratikoak izan dira; herri bakoitzean juradu guztiek parte hartzen zuten, juradoa buru zutela arazoak aztertzeko eta erabakitzeko. Edan bezala, gero Udalean ez zaie kasu haundirik egin eskakizunei.

Gauzak honela, Elizondoko juradoak, gehien zirikatu du, "Plan Askoa" delakoarekin. Pedro Esartek Elizondoko juradoak, garbi esan du: "Askoa" rekin sekulako negozioa egin nahi zuten promotoreek; hauetatik Valencia Leoz eta Landa Arretxea ziren bi. Planaren kontra alegazio orokor bat ipini eta gero, arkitektoek demostratu egin dute zenbait irregulartasun.

Ez dute dimititu nahi

Hau jakinik, alkatearen eta hiru kontzejalen dimisioa eskatu zuen batzarre batek. Eskabidea Udalaren eskutan utziz gero —orain bi hilabete gutxienez — hark ez du oraindik tratatu. Elizondoko alkatearen maltzurkeriarekin ohiturik daude eta ez dira harritu: "Oraingo Udalarekin ez da akordiozko izango" zioen Pedro Esartek. Honen ustez, batzarreak herriz herri izan behar lukete erakunde nagusiak. Dena dela, hauen oraingo egoerarekin ez dago konforme; aitek bakarrik baitute botoa. Beharrezkoa litzateke, bada, 18 urtetan uztea.

Bada garaia egoerari moldatzeko. Erakundeak berrituz eta ahalmen haundienak herrietako batzarreetan eta Batzarre Nagusiaren eskutan utziz posible litzateke herriak oraingo egoera penagarritik ateratzea. Elizondo aurrera doan bitartean beste herrietako jende eta diruak irentsiz, hauk geroz eta larriago bizi dira. Bilboko hirigintza taldeak Baztani buruz egindako lanean honela ikusten zuen egoera. Irtenbide bakarra, jendearen parte hartzea posible egingo duen erregimen administratibo bat dute.

F.I.

HIZTEGIA

ZAHIZ

ZIENTZIA SOZIALEN EUSKAL ALDIZKARI

(Bi hilabetetik behin plazaratuko da)

Zuzendari: Antton Ibarguren, jurista.

Idazkari: Karmelo Arroia-be, soziologoa.

Bigarren zenbakiaren gai nagusiak:

Balere Bakaikoa: Estatuto berriak.

Jokin Apalategi: Etorkizuneko Euskal Herria.

Imanol Otegi: Autonomia: independentzia bidea.

Jean-Louis Davant: Iparretik Hegoari beha.

Andolin Eguzkitza: Literatura nazionalaz.

Ihartzatar Heiko Sagredo: Euskal gizarte asmo batentzako oinharri ideia batzu.

Salneurria: Ale bakoitza, 150 pta.

Urteko harpidetza (sei ale), 750 pta.

Zabaltzaile: J.F. Jaka (BILINTX liburudenda).
Fermin Calbetón, 30.
DONOSTIA. Tel: (943) 420930.

Antzeman : Identificarse
Amaginarreba: Suegra
Apika : Acaso
Arautegi : Reglamento
Ardatz : Eje
Areago(tu) : Agravar(-ado)
Artisau : Artesano
Atzekalde : Parte de atrás
Aurkibidea : Indice
Aurrekontu : Presupuesto
Aurrezan : Predecir
Birsinatzaile : Ratificador
Daukute : Digute
Desjabe(tu) : Expropiar(ado)
Ekoizpen : Producción
Elaberri : Novela
Eraiki : Construir
Erizain : Enfermera
Erraldoi : Gigante
Errekin : Combustible
Garai : Horreo
Gizaki : Ser humano
Goralarri : Nausea
Gorapen : Alza
Hagitz : Oso, guztiz, muy
Halaber : Asimismo
Harri(tu) : Extrañarse (-ado)
Hatz : Dedo
Hausnar(tu) : Rumiar
Herrenka : Cojeando
Herresta(tu) : Arrastrar(-ado)
Hilerri : Cementerio
Hilezkor : Inmortal
Hondakin : Residuo
Hotzaile : Enfriador
Hozgqilu : Refrigerador
Ihesketa : Escape
Ikerle : Investigador
Ikusmen : Vista
Inauguraketa : Inauguración

Ingurumari : Contorno, Alrededor.
Inozo : Cándido, Bobo
Iraingile : Injuriador
Iskanbila : Tumulto
Jaramon egin : Kasu egin
Jazo : Gerta(tu)
Jopu : Siervo
Karatxo : Verruga
Kera : Semejanza
Lanjeros : Peligroso
Lurmutur : Cabo
Maleruski : Infelizmente
Merinalde : Merindad
Mezu : Mensaje
Milioiren : Millonésima
Moeta : Mota, Clase
Nagi : Negligente, Remiso
Nardagarri : Repugnante
Nehori : Inori
Oreka : Equilibrio
Oro har : En conjunto
Salbagaitza : Insalvable
Sekula : Nunca
Sendapena : Curación
So egin : Mirar(-ado)
Suntsi(tu) : Destrozar(ado)
Tolesta(tu) : Doblar(-ado)
Txanpon : Moneda
Urguritasun : Delicadeza
Urtegi : Embalse
Uzkin : Residuo
Zabor : Basura
Zakar : Escombro
Zalutasun : Flexibilidad
Zauku : Zaigu
Zilegia : Lícito
Zirriborro : Garabato, Boceto.
Zirtzil : Birria
Zitzaunkun : Zitzagun.

Jatetxea

ALDANONDO

SAGARDOA - TXAKOLINA

DONOSTIA

Urrt. 412852

K. EUSKAL-HERRIA- 6

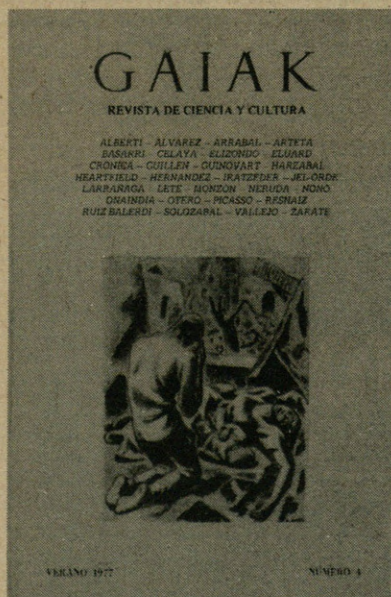
GAIK (Revista de Ciencia y cultura). Laugarren alea. Leopoldo Zugaza editorea. Durango, 1977. 143 orrialde. 250 peseta.

GAIK aldizkariaren laugarren alean, azterketa monografiko bat egiten da 1937ko Durango eta Gernika-ko suntsiduraz. Gai honi buruzko antzerki, poema eta pinturak biltzen dira. Baita ere Lauaxetari buruzko lantxo bat. Autoreak honako hau dira: Alberti, Carlos Alvarez, Arrabal, Arteta, Basarri, Celaya, Elizondo, Eluard, Cronica taldea, Nicolas Guillen, Guinovart, Harzabal, Heartfield, Miguel Hernandez, Iratzeder, Jel-Orde, Adolfo de Larrañaga, Lete, Monzon, Neruda, Nono, Onandia, Otero, Picasso, Resnais, Ruiz Balerdi, Solozabal, Cesar Vallejo, Mikel Zarate.

Mundu guztian barrena Durango eta Gernikako bonbardeoek izan zuten oihartzunaren muestra bat dira bildutako obrok. Oso interesanteak dira Arrabalen antzerkia eta Eluard-Resnais-en filmaren gidoia, batez ere. Eta inportantea eta irakurgarria da, orohar, bilduma osoa.

Bestalde, euskarari buruzko planteamentu koherente bat falta dela uste dugu. Ortografia aldetik, batez ere (Arrabalen testuaren Olariagaren itzulpena esate baterako).

Leopoldo Zugaza editoreak lan handi bat darama aspalditik goimailako kultura baten alorrean, berrargitaraziotan eta beste inor ausartzen ez den enpresa editorialetan.

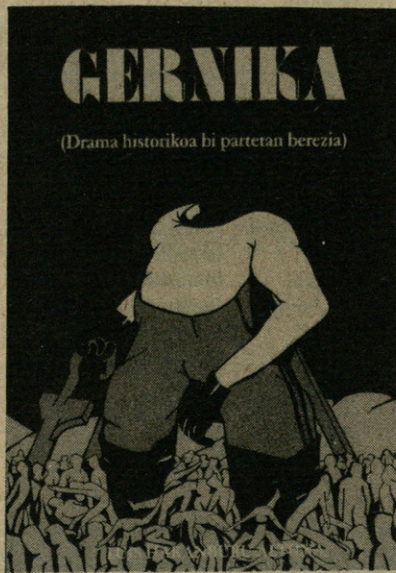
GERNIKA (Drama historikoa bi partetan berezia). Luis Haranburu Altuna. Kriselu editoriala. Donostia, 1977. 85 orrialde. 225 peseta.

Luis Haranburu Altunaren antzerki lan labur honi eman zioten "Toribio Alzaga" saria 1974ean. Zentsura oztopengatik ez omen da argitaratu ahal izan orain arte.

Egitura aldetik aski sinplea da, eta gaiaren aldetik Euskal Herriaren historia dramatiko bezalako bat egiten da. Gerla aurrez, gerla eta Gernikako bonbardeoari eta gerla ondoko errepresioari eta burrukari buruz eta, azken bateko, herri burrukaren garaipenaz da.

Gernika erreialismo sozialista antzerako joerakoa da. Teatroa da, hain zuzen, literatur jenerorik gertuena, pedagogikoena eta ikuslegoarekiko funtsezko hurbiltasun bat lortu behar duena. Baina Haranburu Altunak, birtualismo sozial hau lortu nahirik, badirudi topikoetan estankatzen dela eta deus gutxi berri aportatzen duela.

Agian, hauxe da "historian sines-ten dutenen" arriskua literaturan. Be-

ren azaleko analisisa edo topikoak obrari inposatzen dizkiotela. Zeren eta gehiago baloratzen baitituzte balio politikoak literarioak baino. Eta, ondorioz, ez batzuk eta besteek ez baitituzte lortzen.

Atzekaldean "antzerki hau euskal teatro berriaren testuinguru formalean finkatzen" dela esaten da. Ez dut uste hau esatea guztiz zilegia denik, zeren eta ez baita aski hizkuntza testuinguru hori zehazteko. "Euskal teatroaren" esistentzia bera ere zalantzarria da errepresentazioak hain eskasak, bizpauru talde baino mugitzen ez direlarik eta homogeneitatearik ez delarik. Baina hau beste roilo bat da.

Koldo Mitxelena
La lengua vasca

LA LENGUA VASCA. Koldo Mitxelena.

Leopoldo Zugaza editorea. Durango. 1977.

Koldo Mitxelenaren liburu berri hau "GUIPUZCOA" elkarlanean argitaratu zen aspaldian (1968an) Caja de Ahorros Provincial de Guipuzcoa delakoak finantziaturik. Badirudi liburu hark zabalkunde eskasa izan zuela eta Leopoldo Zugaza editoreak berrargitaratu du, orain Mitxelenaren zatia. Liburuxka honek 86 orrialde besterik ez du eta presentazio egokia. Euskaren inguruko problematikari buruzkoa da. Hona hemen aurkibidea: Los vascos y su lengua/Algo sobre nombres/Interés científico de la lengua/ Límites/La antigüedad/Estructura de la lengua/La construcción ergativa/El verbo/Los dialectos/La clasificación de Bonaparte/Relaciones de parentesco/A manera de Epílogo. Bukerako A manera de Epílogo delako honetan erasten da aurreko testua zehazten eta puntualizatzen duten gaurkotzea.

Laburki aipatzen ditu Mitxelenak euskararen inguruko hainbat arazo. Teknizismorik gabe, liburuaren helburua gaiotan sartzen denarentzako hastapen batzu eskaintzea baita. Ez dago testuan gauza berririk, ez eta azterketa sakon eta zehatzik. Badago sarrera bat problematikara eta, halaber, Mitxelenaren prosa berezi, zail eta ironiko hori testu guztian barrena.

Beraz, Lengua Vasca delako liburuak ezer gutxi aporta diezaioke gaiotan saiatua denari. Interesantea da, ordea, alorrotan berria den eta sintesis labur eta on bat nahi duenarentzat. 225 pezetok ordaintzeko txanponik aski baldin badu behintzat.

rafa uria

URIA.

GEURE PANIKOAREN ARTISAU

Heroeak mundutik betirako joan zirenean — eta Agirreko Lope izan zen bada munduan izan den azkenetarikoa — halaber izkutatu zitzaizkigun mentura historiak, kondairak eta amonaren ipuin majikoak (oraingo amonek ez dute eritasunez baizik hitzegiten). Marabilosoa ume kontua bihurtu zen, eta ez beti (oraingo umeak teleikusle porrokatuak dira gehienetan). Epikarik gabe bizitzea, hala ere, gauza gogorra dateke, ze erredios; gainera ez dugu ezertan sinesten eta munduak eta bizitzeak zentzu gutxi du gizon modernoarentzat. Epikarik ez denean, epika deskafeinatuak sortzen dira. Gabezia hori betetzen dutenen artean, nobela polizioakoa dira, western filmerekin batera, ekoizpen handienak eman dituztenak. Hondakinekiko gustu berezi bat ere hor koka daiteke noski, gizon modernoaren desanparoa. Japonen, esate baterako, non basatiki modernizatu baita gizona, nobelatxo

baino (Borgesek elkarriketa batetan hala esaten zuen, ez zegoela gonparatzerik lehengo gizartea —Ajedrezaren jokuan oinharritua aisia betetzeko sasoian —oraingoarekin zeinek futbola ikusiz pasatzen baitu denbora hori). Apika eman da kalitate bererakada hori, nik zer esanen dizut bada. Dena den, nobela poliziakoa berak guttietsiak izan dira sarritan, puaff zein gauza nardagarriak, esaten omen zuen poeta frantzes batek (P. Valeryk?) eta makina batek oraindik ere gauza berbera pentsatzen du. Subliteraturatzat jotzen dute. Baina jende asko etorri da, Hammet bera tarteetan, eritzi eta mugaketa horik deuseztatzera, subliteraturaren arazoa ez dagoela jenerotan autoretan baizik, bererakutsiz.

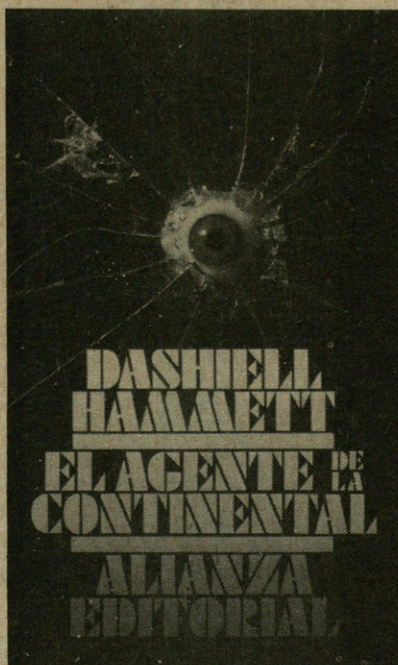
Jende asko harritu da, esate baterako, nobelagintza poliziakoren arrakasta eta hedaduraz. Mila bider izan dira zinemara eramanak (ad maiorem Bogart. ae gloriam) eta zineak peto peto bete izan dira. Eisensteinek bere buruari hala galdetzen zion, zer pasatzen da hemen?... eta zera erabaki zuen, jenerorik efikazena zela, ikuslearekin hobekien harremanetzen zena. Baina, zergatik da jenerorik efikazena?... Gramscik ez digu gauza handirik argitzen. Ez, ez da erraza poliziakoa zer den definitzea.

Kritiko batzuren eskutan, esate baterako, edozer gauza izan daiteke eleberri poliziakoa, eta edozein mundutan sor zitekeena. Hoveyda ren historian, par exemple, 20 bat submoeta, aurkitzen da literatur moeta horretan (Gela hertsian egindako erailketak, Erailketa perfektuak, Espioitza etab) eta antzinako Txina ere aipatzen du bere etorkiak agertzerakoan. Demasié. Baina mila autore eta hamar mila nobelaz hamar miloe hitz lardaskatu ondoren esplikazio orokor bat eman nahi duenean, ba agur maitea, agur amante, ezer ez, pott, ezin du asmatu inguruko definizio exkaxa ere. Jauna, jauna.

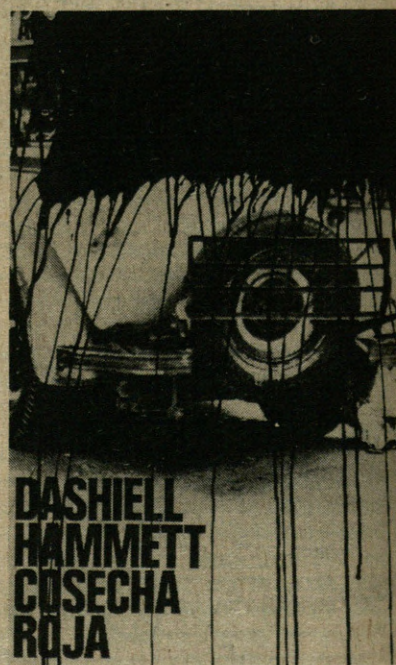
Thomas Narjerac, ordea, beste gauza bat da. Bera ere jenero horretan egile bezala saiatzen da ("suspense" delakoaren tekniko bat omen). Ez dut ezagutzen bera baino kritiko zehatzagorik, tamainako errigorrik. Gure lantxo honetarako bere

iturritik edan dugu, nahiz eta azken urtetako egileei buruz (Hammet, Chandler, Ross Macdonald) nire eritzi pertsonala guztiz bestelakoa izan.

Narjerac.ek XIX. mendean kokatzen du jenero honen jaiotzea, eta izen batzu ematekotan, zer erremedio, Edgar A. Poe eta Morgue kaleko erailketak aipatu behar dira. Egile honen lanetan azaltzen da, hain zuzen, poliziako guztiaren ardatza den bikotea, hots, misterioa-inbestigaketa bikotea. Poliziak, erailketak, aspaldidanik zeuden liburuen orrialdetan, eta misterioa mundua bezain zaharra da. Baina bikote hori hone la desairrolatzen da: misterioz umezurtz dagoen irakurle bati, lojikak (lojikak berak, hots, arrazonamendua eta ez mitologiak edo ezjakituriak) erakartzen dio misterio hori (inor ez zegoen gela hertsian hildakoa baizik, eta ez dirudi berorrek bere burua bota duenik, eta bestalde inor ez zitekeen sar...baina sartu egin da)

sadomasokistak edo "nola hil genuen amagiharreba" deitu liburuskak saltzen omen dira gehien. Norbaitek eritzi diezaioke hori kalitate bererakada bat jazo dela esanez, maitagarriagoak eta baliotsugoak zirela jentilen pasadizo mitolojikoak Hercules Poirot-en kutizi eta erretolikak

eta lojika berberak, inbestigaketa, deuseztatuko du misterio hori (bala izotzezkoa zen, esate baterako, eta horregatik ez dugu arrastorik ikusi hasieran). Misterioa eta inbestibaketa, hara hor bi elementu zeinen harremanak nobelagintza poliziakoa sorraziko duen.

Inbestigaketa, gainera, gauza modernoa da. Positibistak, XIX. mendekoak dira, eta ordudunik gaurdaino ez da sinesmenetara jotzen gauzak esprikatzeko puntuan (bueno, amonek bai, sinesmenetara jotzen dute normalki, enek adibidez zera dio, San Migeli erreztatu behar diodala karatxoak kentzearen. Baina tira). Mende hori gainera aproposa zen jenero horrentzat, zenbait arrazoi soziologiko zirela medio: egunkariak sortu ziren, normalki sentsazionalistak, horiak; baldintza zientifikoek inbestigaketa hitza merezi zuena

biderazten zuten (arrastoak segitzeko materiala atzen graphia...) Proletargo ugari bat ere sortu zen, bere atzetik, Doyle etorri zen, eta beroien atzetik eleberri poliziako anglosajoi guztia. Eta hauk, eleberri moeta hau gurutzegramara eramane zuten. Chesterton batek, adibidez, eleberri horik tramioa baizik ez zirela, eta matematikakoki izkriba zitekeela horietako nobela edo ipuin bat arautegi edo eredu bati zinez jarraituz. Zer gertatu da?...bada Poek jadanik presupostatzen zuena indartu egin dela beste jarraitzaileekin, misterio-inbestigaketa bikoteak oreka galdu egin duela, inbestigaketaren alderantz okertu dela balantza. Eleberri hauetan garrantzizko gauza bakarra erailketa da (problema, misterioa) eta erailea, beronen ingurumaria, bigarren mailan geratzen dira. Laster, eleberri horietako pertsonaiak aitzeki baizik ez dira izanen, gurutzegrametako kuadro beltzen modura. Problema gero eta zailagoak, bitxiagoak, irrealagoak eta absurdoagoak planteatuko dira. Narjerac.ek dioten bezala, egile anglosajoi ahaztu egin zitzaizkion nobela poliziakoa nobela ere bazela. Doykek, Chesterton, Agata Christie edo Stanley Gardeneroek bezala, aristokraziaren gustoko jokuak, ierogiitikoak asmatu zituzten. Ez hori baka- rrik, jakina; azpitik ideologia zegoen,

seguritatearen ideologia.

Mende hau ez zen batere ondo hasi (eta okerrago jarraitu da, noski) eta gerra ekarri zuen bereala, kubistak eta beste batzu oso baikor zebiltzan bitartean. Eta 30ean, krak eko nomikoak lur jota utzi zuen makina bat amets. Garai bateko aberatsak sagar biltzen eta saltzen aritzen omen ziren urte haietan. Behartsuak zer egiten zuten, ez dakigu. Erailketa ez da izango mende honen kutsua jasoko dutenentzat, gauza bitxi bat, eguneroko ogia baiziki. Kalea, laberinto harriskutsu bihurtzen da, eta gaueko hamaiketarik aurrera ez da inor ausartzen kaletik paseatzera. Gerratean gainera, gauza asko ikasiko du jendeak, jakinen du zertara daraman "hitz ederretan" sinesteak (Kafkak esana zuen, "hitz handiak, jakinen du zer den ezina eta ezezkortasun eternala. Egoera gaiztoak filosofia bat ematen dio elaberri poliziakoari, falta zitzaiona. Eta "nobela beltza" sortuko da, eta Amerikan sortuko gainera (eta horregatik "nobela amerikanoa" ere deitzen zaio; egia esan, bazegoen han tradizio bat aski beltza lehenago ere, Bierce bat). Dashiell Hammet —bere lehen nobela 1929an, krak delakoaren urtean, argitaratu zen —jotzen da jenero beltz honen sortzailetariko bat bezala. Lehen nobela hori "Uzta gorria" deitzen zen. Hemendik aurrera badakigu erailea harrapatzeak ez duela inporta, eta usma genezake baita ere nola benetako eraileak, Dashiell Hammet (Maryland 1894.ean; Nueva York 1961.ean) Black Mask aldizkarian hasi zen izkribatzen, eta makina bat jendeak Faulkner edo Hemingwayen parekotzat jo izan du, hori esaten zuten, beste askoren artean, Luis Cernuda edo Malraux batek. Raymond Chandler.ek nobela amerikanoaren beste muntroak, hala esaten zuen anitz gauzatan bere maisua izan zenari buruz: "Hammetek erailketa zegoen ontzi beneziarretik atera du, kaletara jaurtikiz". Eta berak lehen aipatu nobelagintza anglosajoiari buruz, hitz hauek esan zituen: Erailketak metodo matematikoa erabiliz eginak izan direnean, metodo berberaz erresolbitu beharko dira noski; baina hau ez da sarritan gertatzen.

Hammetek ondo ezagutzen zuen erailketaren ingurumaria eta bere metodoak, ez zuen alferrik hainbeste urte barru Pinkerton detektibe agentzian lan egin. Ene ustez (Barkatu Narjerac. zute eritziaren guztiz kontrakoa baita nerea puntu honetan) egile honek ekartzen duen aldekotarik handiena zera da, bere nobeletan, azkenakotan bereziki, ez dagoela zin-

tzoa-gaiztoa bikoterik, ez dela planteiatzen manikeismoa, ez dela betiko zintzoa (detektibeak) eta betiko gaiztoaren (Erailea etab) arteko borroka. Mentura historietatik heredatutakoa, Hammetek ez du onhartzen. San Spade, bere pertsonai bat eta detektibe nagusia edo, ez da tipo zuhur bat, eszeptiko bat da eta ez dago fidatzerik berataz. Gizartea usteldua dago, bizia maskara baizik ez da, edonon dago gogorkeria. Eta detektibeak gauzak argitzen dituenen, ez da argi eternala jaiotzen, beste maskara batbaizik. Detektibeak ez da Papa Noel majo bat, inondikan ere. Gizarte nardagarri horretako, beste tipo bat da. Eta ez besterik.

Poliziakoa kalera jaiste denean, gainera, kaleak kutsatu egiten du. Benetako ingurumaria, benetako hizkuntza azalduko da. Horregatik azaltzen da argota. Kanean, argota baitago. Hammet, eritzi politikotan, filokomunista bat izan zen. Bere erretratoa, negatiboan egindakoa da, kapitalismoaren erretrato negatiboa. Korruptzioa, racketta.

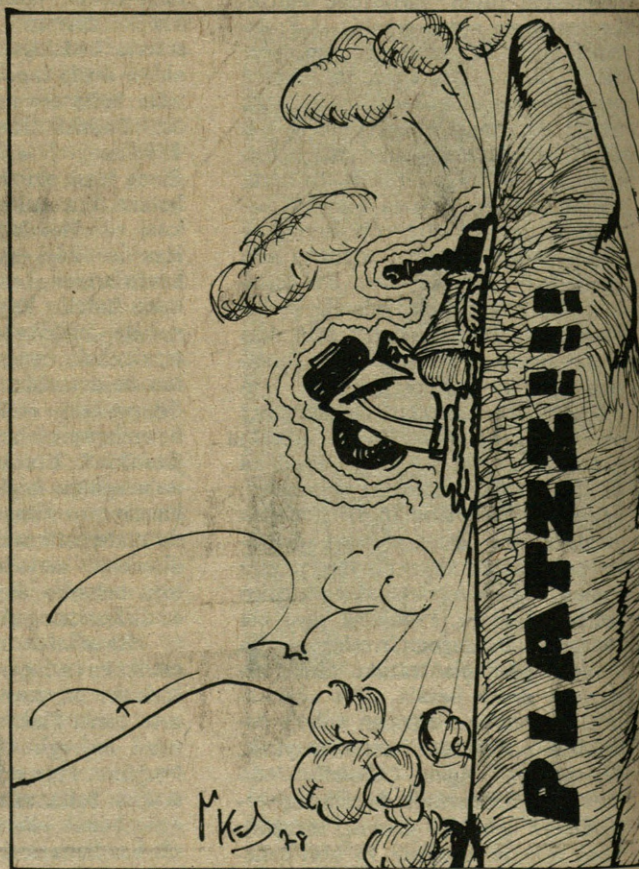
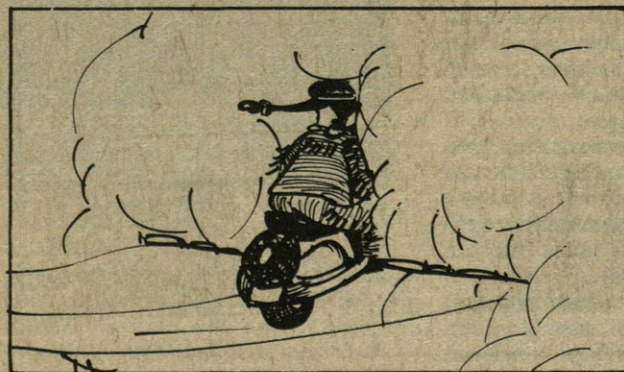
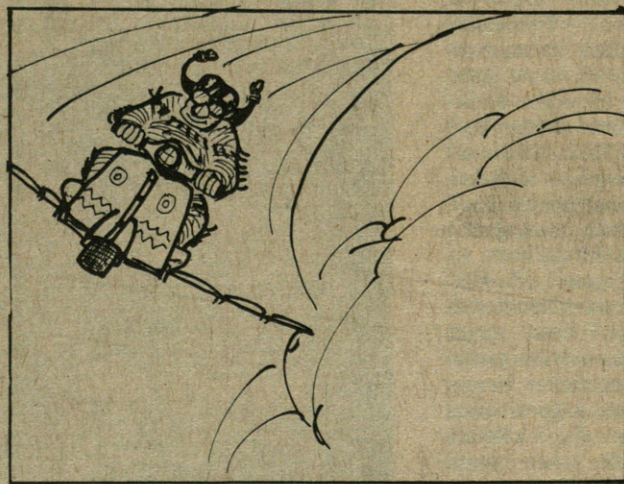
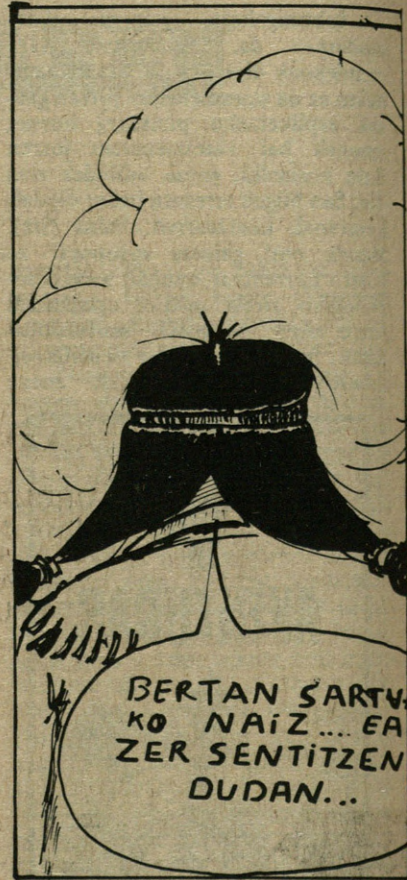
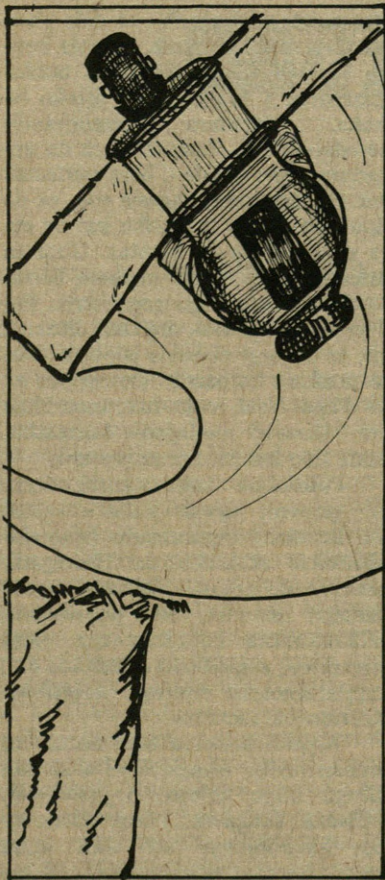
Aspaldi honetan bere nobeletan oinharrituriko filmak ikusi ahal izan ditugu Bilbo aldean. Argitaletxeak (Alianza, Bruguera...) bere liburu asko kanporatzen ari dira egun

hauetan. Nahi duenak, aurki dezake Hammeten berri. Eta artikulua honek inbitazio hori egitea zuen xedetzat. Ez besterik. Hurrengorarte, Kortabitarte.

BERNARDO ATXAGA

erdi-putz

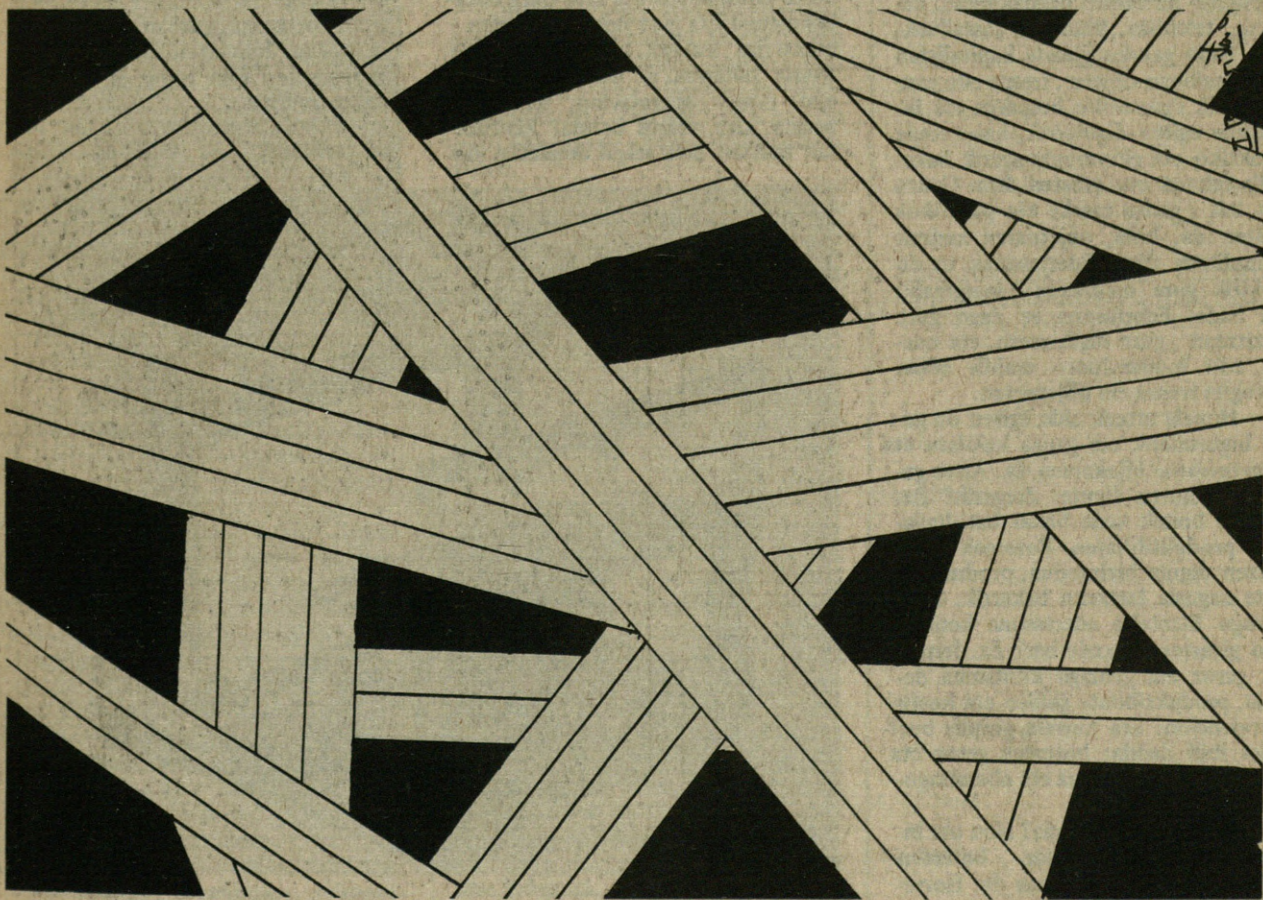
Sortzaileon horrialdea

NIRE BEGIEN IKUSMENA
ITSUTU EGIN DA.
NIRE HANKEN INDARRA
GALDU EGIN DA.
NIRE AHOAREN MINTZAKERA
MUTUTU EGIN DA.

ETA NI BIDEARI JARRAITUZ NOA
ASKATASUNA AURKITU ARTE.

ORDUAN,
NIRE BEGIEK IKUSIKO DUTE,
NIRE HANKEN INDARRA HANDITUKO DA
NIRE AHOAREN MINTZAKERA MINTZATUKO DA
ETA EUSKAL HERRIA GUREA IZANGO DA.

Ane Koro Etxeburua, 11 urte.

ARTEA ETA OBJETUAK

Gaur egungo gizartean ikusten dugun bezala, oso zaila da gizon moderno arruntarentzat esperientzia estetiko onhartzea. Gure hirietako kultura mailan, gizon arruntak arteak kanpora gelditzen dira. Honela, gaurko gizonarentzat, artea bere bizitzetik kanpora dago. Artea eta bizimodua berezirik daude.

Gure gizartean, artea eta atsegin estetiko talde ttipi baten dominioa da. Beste artikulatu batetan "Sasi-ola"-k esan zuen bezala, artea sasi gaztelu bat da. Zergatik jasotzen da hori? Bai, ene ustez, gure bizitzaren tankeragatik eta hirietako kulturagatik. Hauek esperientzia estetiko galerazten dutelako.

Aintzinako bizimodua eta modernoa benetan desberdinak direla nabarmena da. Baina ez hori bakarrik. Gure egoeraren baldintzek aldatu egin dizkigute eguneroko objektuekin eta erabiltzen ditugun tresna arruntetik harremanak. Gure objektuekiko harremana aldatu egin dugu. Gizonak egiten dituen tresna eta gauza erabilkorrei buruz ari naiz: edalontzia, gurdia, mahaia, edo eta gizarte moderno hirietan dagozkionak: autoak, telebista, liburuak, jostailuak, e.a. Gure gaurko gizarte kapitalistan eta masiboan objektu, tresna edo gauza horiek eguneroko hesparu eta ingurune egiten dituztenak, haien xede praktikoa eta ekonomikoagatik bakarrik saltzen eta erosten dira. Gauza on bat, gauza merke eta praktikoa izaten da, hots, objektuaren xedeak kunplitzen ditu. Edertasunak ez du tokirik gure bizitzetan marginalki ez bada. Edertasuna ez dago gure bizitzean, gure ingurunean, eta une-oro edo momentuoro erabili behar ditugun tresna eta objektuetan.

Honela arteak alde egiten du gure inguruneetik eta gauza kaiolatu eta espetxeratua bilakatzen da. Arteak garestia bihurtu digute. Zergatik? Ba, gizarte honek xede bakar bat duela: produktibitatea. Botereak antolatzen digute bizimodua, produktibitate nagusia lortzeko bakarrik. Nola izango litzateke edertasuna kontsumo gizartearen xede bat? Ez. Jendeak geroz eta gehiago kontsumo dezala, produktibitate gehien eta kostu gutxiarekin. Eta horrela gorpila bueltaka ibili dadila: botereak geroz eta boteretsuagoak, geroz eta aberatsagoak.

Non ote edertasuna? Non ote bizia? Botereen ametsa, botereen xedea, dirua eta boterea da. Horregatik, edertasuna garestia da, eta artea garestia da. Edertasuna abera-

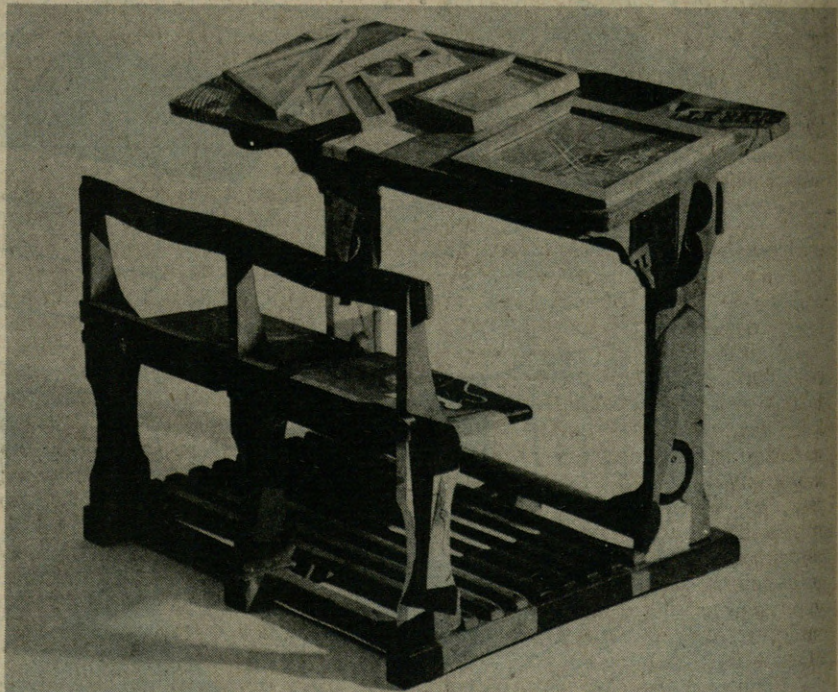
ratsentzat da edo arte aretotan, museotan, dago. Gure bizian lehen zegoen artea, edertasuna, ohostu egin dizkigu. Gure objektu arruntetan zegoen artea edo edertasuna giltzapean sartu digute. Halaber, klase kapitalisten etxeetan, edertasuna, erakusteko bakarrik eta armarioetan edo kutxa gogorretan gordetzeko.

Honela sortu da gaur aintzinako gauzen edo antiguetateen zaletasuna. Ahal dutenek, aberatsek, aintzinako objektu arruntz beterik dituztela etxeak. Pitxer zaharrak, platerak, ontziak, buztarriak e.a. gonbidatuei erakusteko dituzte. Baina, pitxer zahar hori, plater hori, txinako ontzia edo zeramika aintzinean, bazkaltzeko, ardo gordatzeko edo lan egiteko ziren eta ez beiraretan gorderik edukitzeko eta arte obra bezala ikusteko. Eta gure herrian, dauden bustarriak, kutxak, platerak eta beste tresna zaharrak, ez ote daude etxe edo txalet aberatsetan, dekorazio bezala, arte objektu bezala? Zenbateraino ikusten dira salgai dendetan ain-

tzinako kutxak, argiontziak...? Baina inoiz ez erabiltzeko, arte objektu bezala baizik.

Zer esango luke txinarrak batek bere jateko platera orain horma batean jarririk ikusiez gero? Berak bazkaltzeko zeukala plater hura eta ez kontenplatzeko. Osterantzera, tresna modernoa, merketasuna eta praktikotasunetik aparte, ez da interesgarria, edertasuna gaineratzen ez diotelako. Bestalde, aintzinako tresnak ez dira baliodunak bere praktikotasunagatik (ez baititugu erabiltzen), ez eta ere merkeak direlako (oso garestiak baitira). Eta, dena dela ere, guztiak, aintzinekoak eta modernoak mota berdinetakoak dira: zeramika, platera, Krezia edo txinako edo gaurko, bazkaltzeko dira, hirurak porrusalda bertan jateko. Ikusten da, beraz, modernotasunaren baldintzak, apurka, tresnak erabilkorak eta ederak batera ezin daitezkeela izan pentsarazi digutela. (Hona hemen M. Duchamp-en Ready-Mades teoria: tresna edo gauza erabilkor batek bere erabilkortasuna galtzen duenean, arte obehua bihurtzen da, hots, lehenengo galdu egin behar du bere erabilkortasuna).

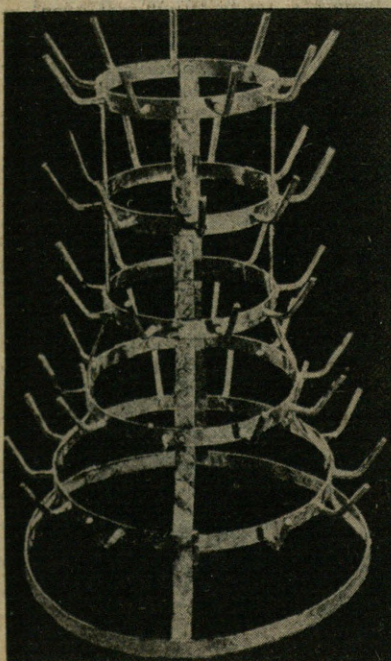
Hortik esan daiteke gure asaba zaharrek arte objektuak egiten

EQUIPO CRONICAren objektu bilakatua.

zituztela, jakin gabe. Haiek tresna arruntak egiten zituzten, eta guk jite edo kualidade estetikoak aurkitzen ditugu haietan. Aintzinako tresnek kualitate artistikoak zituzten, alegia. Aintzinakoek, edertasunaz pentsatu gabe, edertasuna sortzen zuten a priori proposatu gabe.

Gure lan eta gizarte baldintzetan ezin da hori jazo. Ezintasun hai, kapitalismoaren beste ondorio bat da: bizia lanerako da, eta ez lana bizitarako. Edertasunak salneurria du eta dirua da aldatetazko baliapena. Gizarte honek errentabilitateagatik ukatzen digu edertasuna. Merkeagoa da, produktibitatearen arabera, produk-

Porte-boutelles, Paris 1914. Objektua arte-obra bihurturik.

zio kateetan, objektu zatarrak sortzea. Objektu horien xedea kontsumoa da, zenbat eta objektu gehiago sortu eta kontsumitu hobe.

Erabilkortasunari begira bakarrik gure arbasoek egiten zituzten tresnak oso ederrak eta baita ere ego-kiak dira. Materialaren tratamendua, materiari begira, haien posibilitateak kanporatzen, forma naturalak sortzen. Eta lana, gizonaren lanaz hornitzen dituzte arte obraren elementu oinharizkoenak. Baina industriaren produkzioek aldatu egin dizkigute gure objektuekiko harremanak eta, ondorioz, gure artearen esperientzia eta artearen kontzeptzioa.

Elementu hau maila guztietan sortzen zaigu: urbanismoa, artearen irakaskintza, e.a. Langile eta klase popularrentzako bizilekuak egiteko,

esate baterako, haien ekonomia eta praktikotasuna begiratzen da lehenengoz: ttipiak, estuak, eta pilatuak egiten dira. Honela sortzen dira Bilbo koak bezalako hauzotegiak eta urbanismoaren anarkia (esan nahi txarrean) orokorra.

Publizitate eta komunikabide nagusiek ere artearen kontzeptzio horretara eramaten gaituzte: dendentan dauden arte objektuak, objektu baliadunak, haltzariak, kuadroak, zeramikak, e.a. gero eta garestiagoak ere, guretzat, baliadunagoak dira, eta ederragoak baita. Honela, fabrikatzaileek, baliapena segurtatzeko objektu hartan gai aberatsa edo garestia sartzen dute. Erosleak, erosterakoan badaki objektua garestia eta arraroa dela eta edonoz salgarria. Halan engainua bi aldetan jazotzen da.

Artearen sentidua ikasi egiten da, formatu egiten da, baina itxuragabetu eta galdu egiten da. Gauza politak eta erosgarriak gure etxeetan erakusteko eta hornitzeko bakarrik erabiltzen dira. Hemendik datorkigu luxozko artikuluen kontzeptzioa. Erabilkortasuna eta edertasuna honela, elkartezinak iruditzen zaizkigu.

Industria gutxi edo ezagutzen ez genuenean esperientzia estetiko eta eguneroko esperientzia nahastu egiten genuen. Gure arbasoek ez zituzten egiten arte obra bat tresna edo objektu bakoitzean, baina artesaniatzko zuten.

Gaurko makinismoak aldatu egin digu erabat egoera hori. Gure eguneroko baldintzak edo inguruneak garrantzitsuak dira gure artearekiko harremanetan. (Pop-art makinetatik sortzen da, baina haren natura edo interpretapena aldaturik).

Orduan, artea eta bizia desekarrekin daude eta arte objektuen egilea eta beste gauzen egilea (gizon arruntak, langileak...) maila desberdinetakoak dira. "Artista" deitzen dugun klase edo gizamota sortzen da. Apurka, apurka artea pertsona arruntatik berezi egiten da. Lehen, aintzian, artea gizartearena zen, eta pertsonala. Gaur, sasi-gaztelura eraman dute eta gizartearengandik urrezko kaiolara bidali dute. Arteak ez du zerikusirik gizartearekin ez eta ere pertsona arruntarekin.

Baina artearen atsegina ukatzen diguna kapitalismoaren agintea da. Lautremon-ek esan zuen bezala: "poesia denok egina izan behar da". eta honek artearen maila guztietarako balio du. Artea guztiok egina izan behar da.

JON SENDAGORTA

Zeruko ARGIA

EUSKALDUNON ALDIZKARIA

lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

HERRIAK HERRIARENTZAT EGINA EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT ZABALIK

HARPIDETZA

Bartuan.....	1.100 pta.
Korreo batasuneko herrietan	1.300 pta.
Atzerietako beste herrietan	1.600 pta.
Airez	2.500 pta.
Salmenta (ale bakoitzeko)	40 pta.

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

Jaun-andreok: astekari hau astero nahi nukeela adierazi nahi dizuet orri honen bidez.

Izena.....
Deitura.....
Helbidea.....
Herria.....
Prob.....
Adina.....
Ogibidea.....
C/C. Nom.....
Zenbakia.....

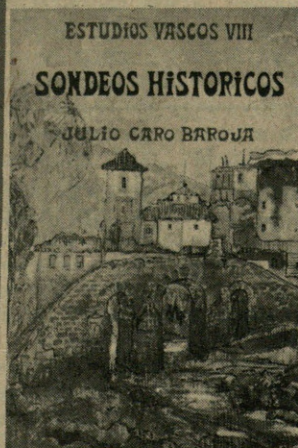
OTSAILA 12/19

LIBURUAK

SONDEOS HISTORICOS (ESTUDIOS VASCOS VIII).

Julio Caro Baroja. TXER-TOA. 162 or., 330 pta

Lehen han eta hemen argitaratutako artikuloak dira Caro Barojaren liburu honetan biltzen direnak. Agian interesgarriena "Observaciones sobre el vascuence y fuero general de Navarra" izan daiteke. "San Amando y los vascos", "Arte e historia social y económica", "El valle del Baztan", "Sobre los vascos (reflexiones de 1967)" eta Euskal Herriko garaiei (Hórreos) buruzko lan bat dira besteak.

EUSKERA BIZITIK, 1A-B eta 2-A 1. Jesus Eguzkitza, Jabier Uriarte. J. EGUZKITZAK argitaratuak.

Lehen liburua iazkoaren birargitalpena da. A eta B horiek bizkaiera eta gipuzkera eta goi-nafarrerako formak sartzen dituela esan nahi du. Beste liburua berriz bigarren mailakoa da. Jakina denez, metodo hau Bilboko Hizkuntz Eskola Ofizialean egin eta bertan erabiltzen dena da.

EUSKADI 'N GUDATEKO ARGIBIDE IRUDIAK.

Bidasoa inguraztiak, 1. 28 or., 275 pta.

Aurreko astean aurkeztu nuen BIDASOA INGU-RAZTIAKen bigarren zenbakia. Lehen hau 1975ean irten zen, Iparraldean, baina orain arte ez da, normal behintzat, hemen saldu. Gaztelaniaz DOCUMENTOS GRAFICOS MILITARES DE EUSKADI deitzen da eta beharrezkoa ikusten dugu itzulpen hau ematea, euskarazko titulua ez baitago oso argi. Barruko testak ere horren antzeko euskaran eta gaztelaniaz daude; argazki-oinak besterik ez dira. Argazkiak oso interesgarriak dira eta liburuak merezi du horrexegatik.

ALDIZKARIAK

EZ, EZ, EZ, informe n. 1 Asociaciones de familias y vecinos de Vizcaya. 10 pta. Neurri haundiko lau orrialderekin irten da lehen boletín hau. Lan nagusia "La controversia nuclear en Euskadi" da; bertan hemen eraiki nahi izan diren lau zentralen historia dakar: Lemoniz, Deba, Ispazter eta Tuter, horien aurka izan diren mobilizazioak, alderdien jarrera, e.a. Horrez gain hemengo eta kanpoko zentralen buruzko berri

laburrak, jakintsuen eritzia e.a. Ondo egin dago boletina eta guztion esku-tatik pasa behar lukeen horietakoa da.

Bestalde, egunotan Ispaztergo zentralari buruz zenbait erakunde eta taldek Bizkaiko Diputazioari bidaltako idatzi baten laburpena ere banatzen da; bertan zentral horren aurka dauden arazoak ematen dira.

PORRUSALDA, 2. zenbakia, 1978ko urtarilla.

Valladolideko Euskal Biltzarreko informazio taldeak egiten du aldizkari hau, lehen zenbakia aurkeztean esan genuen bezala. Bigarren honetan sesualitatea, Euskal Biltzarraren berri, Koldo Izagirreraren "Zergatik bai" liburuaren kritika, Araba eta Nafarroako hauteskunde municipalen buruzko artikulu bat, beste bat euskal izakeraz eta sentimentalismoaz, editoriala Iruñeko gertakizunei buruz eta komiki eta poema ugari, euskaraz eta gaztelaniaz. Katxonde haundi samarra jeneralean.

IKASTALDIAK

BERGARAKO UNEDen kultur hezkuntzarako ikastaroa. Ikastaro hau sasoikoen hezkuntz etengabeari jarraituko zaion gai-sail bati begiraturik egin da. Inongo titulaziori jaramonik egin gabe ikasle-gaiaren kultur jakintzaren hobetzeari loturik baino. Gaiak hauk dira: Euskal Herriko musika eta artea, bilakaera, psikologia, euskal literatura eta langile mugimenduaren historia Euskal Herrian.

Matrikula epea urtarrilaren 30etik otsailaren 7 arte, arratseko, 6,30etatik 9,30etara. Ordainketa: 750 pta. gai bakoitza. Klase egunak eta orduak: astelehenetik ostegunera iluntzeko 7etatik aurrera. Informazio gehiago nahi duenak dei beza telefono hauetara: 761342 edo 761343.

D mailako irakasle titulurako ikastaroa. EUTGko Filosofia eta Letretako Euskal Filologia Sailak ikastaro bat eratu du Euskaltzaindiaren D mailako titulua ateratu nahi dutenei zuzendua, edo, nolana ere, euskara gehiago landu nahi dutenei.

Klaseak larunbatean izango dira, goizeko 9etatik ordu batera arte, EUTGen, egitarau honen arabera: azterketa paradigmaticoa: morfologia, Patxi Altunak; azterketa sintagmaticoa: sintaxia, Patxi Goenagak; Idazketa, itzulpena, histegia Felipe Yurramendik; euskal literaturaren historia, Andu Lertxundik eta euskaren didaktika zenbait irakasleren artean. Ikastaro honek otsailaren 18an hasi eta ekainaren 10 arte iraungo du. Matrikula ordaina: 3.000

Izena emateko eta xehetasun gehiagotarako: Filosofia eta Letretako Idazkaritza, EUTG, Mundaiz. **DONOSTIA**. Tel. 273100. Ikasle kopurua, mugatua.

DISKOAK

GUDU ETA AMODIO KANTAK, UNAI hirukoa PHILIPS. LP.

Aspaldian isil samarrik zegoen hirukote honek Luis Iriondo eta Migel Mari Aspaldian kantak dakartzat orain, "gudu eta amodio" kantak, horien artean Anjel Otaegiri eskainitako. Mikel Lasak egin du taldearen aurkezpena eta azala berriz, lehen begiradan antzematen zaion bezala, Egiguren anaiek.

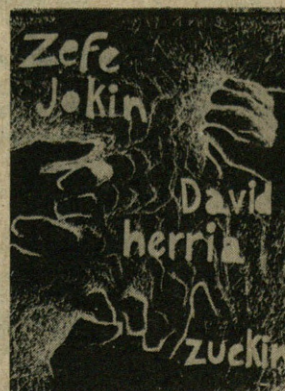
LABORARI, LANGILE ETA NAGUSI. GUK taldea ELKAR. 2 LP. 1.100 pta. diskoak, 800 pta kasetak.

Paul Berçaits, Joanes Borda, Beñat Davant, Panpi Lacarrieu eta Beñat Sarasolak osatzen duten Iparraldeko talde honek bere kantak eskaintzen dizkigu: Lana, Laborarien hauzia, Langileen asmoa... Hegoaldean oso ezagunak ez ditugunez gero, ondo etorriko da album hau: bide batez ea Iparralde ere gehixeago ezagutzen dugun.

JAIALDIAK

DONOSTIAKO ANOETA pelotalekuan, otsailaren 11an ilunabarreko 8etan, Iparraldeko euskal ezkerrearen alde kantaldia. Bertan parte hartuko dutenak: **ERROBI**, Etxamendi eta Larraide, Peio eta Pantxoa, Gaston Jocu, Beñat Eyherabide, Y. Trellu (argazkiak) eta Lopate-ti bertsolaria.

ETA BESTE

emakumeak bertsolari sailan(II)

Asko maite dut Euskal Herrian deitua dena Bizkaia
Gernikan lerdan dagolakoa askapenaren ekaia
Egun pozetan kantatuko dut senditzen dudan alaia
Agurtu nahiz andere LIBE, baztertuz erdar etsaia...

Esaten duzu bertsolaritan emazte, naizela bakar
Andere Libe zurekin orain biga gara, beraz azkar
Euskal Herriko bi ezkinetan jendea ez dadin lokar
Gure solasak agian haize goxoa gizonen dakar.

Agian ere gure bertsoak ez dira sortu debalde
Ezin biziz ta ez hil nahian gaude behari ekalde
Hitz batzuekin finka dezagun lorea, maitasun galde
Emazte gizon zutituko bait gara euskadiren alde

Emakumea, guk emaztea izenaz deitzen duguna
Askaturikan gizartean da baitezpadako laguna
Klase gabeko mundu berria ez bada solas leguna
Hasiko gara bertso emaiten idurikatuz eguna!

Hego aldera banoan aldi guzietan nago pozetan
Toki ederrak badira segur bidearen bazterretan
Pentse berdeak, etxe xuriak, iratze ta belar metan
Baina zorigaitz ezin iragan herrittoen bihotzetan...

Egun batean izana naizu BASAURRI-n bertso kantatzen
Horgo ditudan adiskideer esku diotet luzatzen
Amikuzetik euskal herrira maitasuna dut hedatzen
Eta badakit oraindik ere ari dela emendatzen.

Euskal Herria jadanik dugu heriotik salbatua
Eguneroko harremanetan dugulako hautatua
Ipar aldean eta hegoan euskal hitzkuntza batua;
Andere Libe, anartean naiz nerean solastua....

Arrotz ustelak tratu faltsoez gaitu betiko uzkuritu
Gure sinesmen zaharrak ere bere aldera makurtu
Baina gaur egun euskal herriko min gaixtoak dituen urtu
Beharko dugu moztan gaituen muga nolazpeit apurtu!

Azken bertsoan, andere Libe bihotz barnetikan agur
Emakumetan bertsolaria bakarra ez nago, segur
Laguntzat zaitut ezezaguna baina ez bait noa zuhur
Nik ere diot "eskubideak emakumeari bihur..."

ITXARO BORDA

BEU PARA EUSKAL PRENTSA

Herriarekin - Herriarentzat. CAJA LABORAL

ERRONK ZUK
ADARRAK GU

irratia
A

